

צו עיינותיו

למחשבת חב"ד

ללמוד איך להתפלל

הכנה לתפילה
הרב יוסף יצחק אופן

שליבות התפילה
הרב יחזקאל סופר

ביאורים בתפילה
ברכת יוצר אור

למה נברא העולם | הרב יואל כהן

תביא לנפש | התוועדות עם הרב מענדל ווכטר לרגל הוצאת תביא עם פירוש 'חסידות מבוארת'

למה נברא העולם?

בחז"ל ובספרי קבלה נאמרו כמה וכמה טעמים וסיבות לבריאת העולם • בתורת החסידות מבואר, שבאופן כללי כל הסיבות מתמזגות לשלוש מטרות מרכזיות, הנובעות משלוש דרגות שונות באלוקות • בעומק העניין מתברר, שההבדלים בין הדרגות והסיבות השונות, צופנות בחובם השלכות מעשיות על עבודת ההתבטלות של היהודי לקונו • חלק ראשון מתוך שניים

הרב יואל כהן

ה'חזר' של הרבי מליובאוויטש זי"ע

ותשוקה הנובעים מצד עצמיותו שלמעלה מעלה מבחינת החכמה וסדר ההשתלשלות, וכך נעשה.

ונשאלת השאלה: בספרי קבלה מצינו כמה וכמה טעמים והסברים למטרת הבריאה, אם כן מדוע אומר אדמו"ר הזקן שזוהי 'תאוה' שלמעלה לגמרי מטעם ודעת, עניין שלמעלה לגמרי מהסברים?¹

ומבואר על כך², שבכוונת הבריאה ישנן כמה דרגות כביכול. יש את העניין כפי שהוא מצד עצמותו ית' שלמעלה מכל תואר והגדרה; ויש את העניין כפי שהוא מצד האורות וה'גילויים' שנאצלו ממנו יתברך: מצד עצמותו יתברך שלמעלה מכל תפיסה – ההתהוות היא רק מפני שכך

שהיא למטה מטעם ודעת – יש לו משיכה טבעית מצד נפשו הבהמית לדברים שמצד השכל אין ראוי להתאוות אליהם; אבל פשוט וברור שכלפי מעלה לא שייך עניין שכזה ח"ו. השימוש בביטוי "נתאוה" כלפי מעלה הוא רק בכדי ללמדנו שזהו עניין שאינו קשור בטעם ודעת, גם לא בטעם ודעת של חכמתו יתברך, אלא זהו עניין שנובע מעצמותו של הקב"ה שלמעלה לגמרי מכל בחינות הגילויים ולמעלה מכל גדר של שלימות ומעלה.

5. יתירה מזה, אדמו"ר הזקן עצמו מביא בספריו טעמים אלו. ראה לדוגמה בתניא לקו"א ספמ"ד. שעה"ה"א תחילת פ"ו, ובכ"מ.

6. ראה מאמר ד"ה באתי לגני תשל"א ס"ג (ספר המאמרים ח"ב עמ' שנב).

מפורסם פתגמו של אדמו"ר הזקן¹, על יסוד דברי המדרש², שתכלית בריאת העולם היא מפני ש"נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים". תכלית בריאת עולם-הזה והשתלשלות כל העולמות כולם היא בכדי שהעולם הזה התחתון ייהפך להיות דירה לו יתברך, מקום בו הקב"ה, עם כל עצמיותו, נמצא בגלוי.

מהו העניין בכך שעצמיות האלוקות תתגלה למטה? מהי המעלה והשלמות שדבר זה מבטא? אומר על כך אדמו"ר הזקן³ שזהו דיוק הלשון "נתאוה הקב"ה" – זוהי 'תאוה' של הקב"ה ועל תאוה לא מקשים קושיות! כלומר, מכך שחז"ל נקטו את הלשון "תאוה" יש ללמוד, שכשם שתאוה אצל האדם אינה עניין שנעשה מצד טעם ודעת, מפני מעלותיו של העניין אליו הוא מתאוה, אלא רק מפני שכך מתאוה וחשקה נפשו של האדם, כך גם עניין בריאת העולמות נובע מצד 'תאוותו' של הקב"ה שלמעלה מטעם ודעת⁴. זהו עניין שלמעלה מהסבר – כך הוא רצה, רצון

1. ראה תניא פל"ו.
2. ראה תנחומא נשא טז.
3. ראה המשך תרס"ו עמ' ז' (בשם רבנו הזקן).
4. אמנם אצל האדם המושג 'תאוה' מבטא בדרך כלל משיכה נפשית

תוכן העניינים

3 למה נברא העולם
הרב יואל כהן

10 תניא לנפש
התוועדות עם הרב מענדל ווכטר

18 שליבות התפילה
הרב יחזקאל סופר

22 הכנה לתפילה
הרב יוסף יצחק אופן

27 ביאורים בתפילה
ברכת יוצר אור

יו"ל ע"ו:
**תורת חב"ד
לבני הישיבות**

ת.ד. 4102 נתניה
טל' 03-9604637
פקס' 15339604637

דואר אלקטרוני:
toratchabad@mehadrin.net

עריכה:
אליהו קירשנבאום
משה שילת

גרפיקה:
רמי שרעבי

ציור השער:
ר' זלמן קליינמן ע"ה

לזכות הילד **דובער** שיחי'

בן הרב **ישראל ארי' ליב ושרה**

ולזכות הסבא והסבתא

הרה"ת ר' **הלל דוד ומרת שטערנא שרה**

קרוינסקי

זכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

מתוך הרחבה ונחת

הוא 'נתאווה', תאווה שלמעלה לגמרי מכל הסבר; אמנם מצד האורות וה'גילויים' שנאצלו ונתגלו ממנו – ישנה מעלה ושלימות כלשהי בהתהוות, ועל בחינות אלה דיברו המקובלים בהסבירם את מטרת הבריאה.

כאשר מדברים על טעם הבריאה, עלינו להבין שהטעם והסיבה שבכל דרגה נובעים מהתוכן של הדרגה בה מדובר. וכפי שזה אצל בני־האדם: בעיני אדם מגושם, הטעם והמעלה נמצאים בענייני גשמיות, בהתאם לדרגתו ומהותו; מה־שאי־כן אצל אדם שכלי, הטעם והתוכן הם בעניינים שכליים ונעלים כפי שמתחייב מצד שכלו והבנתו. ועל־דרך זה למעלה: ה'טעם', התוכן והמעלה, בעניין הבריאה, הוא בכל דרגה בהתאם למהותה.

על־פי זה, ניתן לחלק את טעמי הבריאה כפי שהם מצד בחינות ה'גילויים' לשני טעמים כלליים⁷, הנובעים משתי דרגות כלליות באלוקות.

שני טעמים אלו מבוארים בכתבי האריז"ל בשני מקומות: במקום אחד⁸ נאמר שמטרת הבריאה היא בכדי שיתגלו שלימות כוחותיו של הקב"ה: פעולת ההתהוות מוציאה את כוחותיו של הקב"ה מן הכוח אל הפועל, ובכך באים לידי ביטוי הכוחות האלוֹקיים הנעלים. ואילו במקום אחר⁹ בכתבי האריז"ל מבואר, שסיבת הבריאה היא "להיטיב לברואיו ויכירו גדולתו" – שהנבראים יכירו בגדולת ה'.

כאשר אומרים שהמטרה היא "שיתגלו שלימות כוחותיו", הרי שההדגשה היא לא על כך שהנברא יכיר בגילוי האלוֹקי, אלא בעיקר על זה שהאלוקות תתגלה. אמנם בהכרח שיתהוו נבראים אליהם יתגלה האור האלוֹקי, אבל העיקר הוא התפשטות האור; מה־שאי־כן לפי הטעם השני, ההדגשה היא על כך שהנברא מכיר באלוקות.

[ועל־דרך ההבדל בין 'אור' ל'שפע'¹⁰: המושג 'אור' מבטא את התגלות המקור, המָאור, בלי שום התחשבות עם כלי המקבל. בודאי שצריך להיות מקום בו המָאור מתפשט, אבל ההדגשה היא לא על כך שחלל העולם נעשה מואר, אלא על כך שהמָאור מאיר; מה־שאי־כן ב'שפע' ההדגשה היא על קבלת ה'שפע' אצל המקבל. ובדוגמת רב המלמד את תלמידו, שעיקר ההדגשה בזה היא, שהתלמיד יבין ויקבל את דברי הרב ושכלו ישתכנע באמיתותם.

מובן מאליו שההשפעה המשנה את מציאות המקבל, נעלית יותר מעצם התפשטותו של המשפיע. וכפי הנראה במוחש שלהסביר משהו לתלמיד קטן קל יותר מאשר לשכנע ולהפוך את שכלו. שכן, בכדי שהמקבל ישתכנע

^[1] 7. שכל סוגי הטעמים שנאמרו בספרים כלולים בהם.

^[2] 8. בעץ־חיים בתחילתו. ומקשר זאת שם לדברי הוזהר (ח"ב מב, ב) האומר שמטרת הבריאה היא "בגין דישתמודעון ליה". ומבואר במאמרי חסידות, שבאופן כללי שני הטעמים מבטאים את אותו העניין – בשניהם המטרה היא שהאלוקות תתגלה בנבראים (וההבדל ביניהם הוא רק בדרגת הגילוי, ואכ"מ).

^[3] 9. בשער הכללים בתחילתו.

^[4] 10. ראה בעניין זה בספר שיעורים בתורת חב"ד עמ' קמא.

ויהפוך את צורת הבנתו צריך כוח הסברה נעלה הרבה יותר].

ומכיוון שהמטרה של הפעולה היא בהתאם לדרגה ממנה היא נובעת (כנ"ל), אס־כן כיוון שהטעם "יכירו גדולתו" מבטא שלימות נעלית יותר מהטעם "שיתגלו שלימות כוחותיו", זאת אומרת שגם הדרגה ממנה נובע טעם זה היא דרגה נעלית יותר.

אבל סוף־סוף שני טעמים אלה קשורים לבחינות ה'גילויים', והם מבטאים מעלה ושלימות כלשהי, כל טעם בהתאם לדרגה ממנה הוא נובע; מה־שאי־כן העניין של "נתאווה" הוא למעלה ממעלות ושלמויות אלה. זהו עניין נעלה מכל סוגי הטעמים שמצד בחינות ה'גילויים' ולמעלה לגמרי מגדר של מעלה ושלימות.

וחשוב לציין: ההבדלים בין טעמי הבריאה ובין הדרגות השונות באלוקות מהם נובעים הטעמים, יש להם השלכה מעשית על עבודת ה' של האדם. שהרי ככל שמדובר על דרגה נעלית יותר באלוקות, כך גם ביטולו של היהודי נעלה יותר. וכמו שכותב אדמו"ר הזקן בתניא¹¹ ש"כל שהוא (האדם) קמיה יותר (במדריגה גבוהה וקרובה יותר לאלוקות), הוא יותר פְּלא ואין ואפס", וכפי שיתבארו הדברים לקמן.

• • •

ברור מאליו שכוונת הבריאה, בכל אופן שנגדיר אותה, מתבצעת על־ידי לימוד התורה וקיום המצוות שניתנו בסיני. וכדברי חז"ל¹² על הפסוק "ביום השישי", "ה' יתירה למה לי? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו". מכך מוכח שכל מטרת קיומם של השמים והארץ הוא רק בשביל קיום התורה והמצוות על־ידי בני־ישראל.

ואכן, במתן־תורה באו לידי ביטוי שלושת הטעמים הנ"ל. וכדברי המדרש¹³ המבאר את החידוש שנפעל במתן־תורה על־ידי משל מ"מלך שגזר ואמר, בני רומי לא יִרדו לסוריה ובני סוריה לא יעלו לרומי. כך כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר: 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'¹⁴; כשביקש ליתן התורה, ביטל גְזרה ראשונה ואמר: התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל. שנאמר, 'וירד ה' על הר סיני'¹⁵ (עליונים ירדו למטה); וכתיב 'ואל משה אמר עלה אל ה'¹⁶ (תחתונים יעלו למעלה)".

"עליונים ירדו למטה" משמעותו המשכת האלוֹקות למטה. עניין זה קשור לטעם הראשון "שיתגלו שלימות

^[5] 11. אגרת־הקודש סימן ב'.

^[6] 12. שבת פח, א.

^[7] 13. שמות רבה פרשה יב, ג.

^[8] 14. תהילים קטו, טז.

^[9] 15. שמות יט, כ.

^[10] 16. שמות כד, א.

כוחותיו" – על־ידי שהאור האלוֹקי מתפשט עד לעולם התחתון מתגלה כוחו הבלתי־מוגבל של הקב"ה; "תחתונים יעלו למעלה" היינו עליית וקישור הנבראים עצמם לאלוקות.

עניין זה קשור לטעם השני שהנבראים "יכירו גדולתו"; ובנוסף לכל זאת – על־ידי קיום המצוות שניתנו בסיני ממשיכים את עצמותו יתברך שלמעלה מכל ההגדרות, שמצידו כל מטרת הבריאה היא רק מפני שכן "נתאווה", תאווה שלמעלה מטעם ודעת.

במאמרינו זה נתעכב על ביאור עניין הראשון, ואי"ה בגיליון הבא נעמוד על עניין הב' והג'.

חלק ראשון

א. עניין המשכת האלוֹקות למטה, עליונים ירדו למטה, פירושו שהאור האלוֹקי יורד ופועל על מציאות הגשמיות, על סוג מציאות נחותה ביותר שמנותקת לגמרי מהעליונים¹⁷. המציאות הגשמית מובדלת לחלוטין מהרוחניות, ועל סוג מציאות כזו פועל האור האלוֹקי שנמשך על־ידי המצוות שניתנו במתן תורה. בכך מתגלים "שלימות כוחותיו" של הקב"ה, שהוא בלתי־מוגבל לגמרי עד שמתפשט בכל מקום גם במציאות הגשמית התחתונה.

ביאור הדברים:

אצלנו המושג בלי־גבול נתפס כדבר שמתפשט בכל מקום שרק יהיה קיים. לדוגמה, אור גשמי הוא אור מוגבל. אור הנר מאיר מטרים ספורים בלבד ממקום עמידתו; אור האבוקה החזק מהנר, גם הוא מוגבל בתחום התפשטותו; ואפילו אור השמש המאיר את כל חלל העולם, גם הוא מוגבל. אילו יצויר שכדור הארץ יעמוד רחוק יותר מהשמש, אורה לא יגיע אלינו. אבל לאמיתו של דבר, גם אם יהיה אור בלתי־מוגבל כלל, אור כזה שהארתו מתפשטת בכל מקום שרק יהיה, גם הוא יתפשט רק במקום שיש לו שייכות כלשהי לעניין האור, ואילו בתחום כזה שאינו שייך לאור – לשם האור לא יתפשט. אס־כן גם לאור זה יש הגבלה מסוימת להתפשטותו.

ולדוגמה – אדם בעל חכמה בלתי־מוגבלת לגמרי שביכולתו להסביר הכול לכל אדם. הוא

^[11] 17. זהו הדיוק בלשון המדרש "מלך שגזר . . גזירה" – "גזירה" מלשון חתך. ראה לקו"א (להמגייד ממזריטש) סרט"א.

מצליח להסביר את העניינים הכי עמוקים לילד קטנטן. הנה למרות שדבר זה מראה על תוקפו וגודל ההתפשטות של כוח השכל שלו, מכל מקום עדיין אין זה בלי־גבול אמיתי. גם כאן ישנה הגבלה, והיא – שהוא יכול להעביר את השכל רק לאדם בעל־שכל, אבל לא למציאות כזו שאינה שייכת כלל לשכל. עד כמה שכוח השכל יהיה בלתי־מוגבל, הרי שלמציאות גשמית, כאבן דוממת, השכל לעולם לא יוכל לחדור. האבן אף פעם לא תבין סברא הגיונית.

ואף על פי שמדובר על שכל בלתי־מוגבל המתפשט בכל הדרגות כולם, בכל זאת גם הבל־יגבול כרוך ומוגבל בתנאי אחד הכרחי – שהמקום בו הוא מתפשט הוא מציאות שהיא קיימת לגביו. המקום יכול להיות רחוק מאוד, אבל בהכרח שיהיה קיים; ואילו האבן הגשמית זו מציאות שאינה קיימת כלל לגבי כוח השכל. הגשמי ביחס לרוחני כאילו איננו, והאבן אינה קיימת כלל בתחום התפשטות השכל.

בהשקפה שטחית, הגבלה זו אינה מצביעה על חסרון בכוח ההתפשטות של השכל. שהרי גם כוח בלתי־מוגבל מתפשט רק במקום שקיים לגביו, אס־כן זה שהשכל אינו מתפשט באבן הגשמית לכאורה אינו מבטא חיסרון והגבלה, שהרי האבן אינה קיימת כלל ביחס אל השכל.

ליתר ביאור: גשמיות ורוחניות חלוקים לא רק בתכונותיהם אלא גם בעצם מציאותם. המושג מציאות במובן הרוחני שונה והפכי ממשמעותו בעולם הגשמי, עד שלגבי הגשמי, הרוחני כלל לא קיים, ולגבי הרוחני הגשמי אינו קיים¹⁸. זה סוג מציאות אחר. אס־כן עד כמה שהשכל הרוחני יהיה בלתי־מוגבל, הוא יימצא אך ורק במקום שהוא מציאות לגביו, ואילו במציאות הגשמית, שכלל אינה קיימת אצלו – הוא לא יפעל מאומה.

אמנם אילו יצויר שהשכל כן יפעל במציאות הגשמית – פלא זה יבטא את הבל־יגבול האמיתי שאינו מוגבל במאומה. בכך יבוא לידי ביטוי שאין שום גבול להתפשטותו של הכוח וכל עניין שרק יהיה קיים הבל־יגבול מתפשט אליו ופועל בו, גם אם מצד גדרו הוא אינו שייך לכוח.

^[12] 18. ראה מורה נבוכים ח"א פנ"ז: "לא ייאמר במתיקות לא עקום ולא ישר, ולא ייאמר בקול לא מלוח ולא תפל". אס־כן כל־שכן וקל־יחומרו ביחס לשכל והגיון שלא שייך כלל לדבר במושגים אלו. ועל־דרך זה לאידך – ביחס לאבן לא שייך לדבר במושגים של הגיון ותוכן.

וזה בדיוק מה שקרה במתן-תורה – עליונים ירדו למטה. מאז מתן-תורה הכוח האלוקי יורד וחודר אל תוך מציאות הבריאה ופועל עליה. דבר זה הוא פלא עצום: עד כמה שאבן מרוחקת מהשכל, הבריאה מרוחקת מהבורא הרבה יותר. ולמרות כל זאת העליונים ירדו למטה, והתורה והמצוות האלוקיים פועלים ומשנים את מציאות העולם. ולא רק שההגדרה הרוחנית של הגשם משתנה – שהוא נעשה קדוש או אסור (בשונה מלפני מתן-תורה שהציוויים התייחסו ל'גברא' ולא ל'חפצא') – אלא המציאות הגשמית עצמה משתנה.

הדוגמה הבולטת לכך היא ממאמר חז"ל¹⁹, שהובא להלכה²⁰, על הפסוק²¹ "לא-ל גומר עלי" שאם בית-דין מעברים את השנה אזי בתוליה חוורים. בזה מתגלה שהתורה שולטת על העולם והיא משנה את המציאות הגשמית ממש. בכך בא לידי ביטוי הבלי-גבול האמיתי של האלוקות: שופט בשר-ודם, להבדיל, שיפסוק פסק-דין, הפסק עצמו לא ישנה את המציאות. הגזר-דין יכול לגרום שכן-אדם ששומע את הפסק יפעל בהתאם אליו, אבל את השינוי במציאות הגשמית עצמה הפסק-דין אינו יכול לעשות. והסיבה לכך ברורה – לגבי המציאות הגשמית הפסק-דין הרוחני לא קיים; בדיוק כשם שלגבי הפסק-דין המציאות הגשמית אינה קיימת. גשמיות ורוחניות הם שני עולמות שונים ונבדלים עד שאחד אינו קיים כלל ביחס לשני.

מה-שאין-כן הכוח של התורה האלוקית הוא בלתי-מוגבל לגמרי. אין שום תחום ששם האלוקות אינה מתפשטת. גם בסוג מציאות כזה שמצד גדרו אינו שייך כלל לאור האלוקי, כמציאות העולם הגשמי, גם שם מתפשט הכוח האלוקי, והוא פועל ומשנה את המציאות.

מלכות עצמית

ב. התגלות בחינת הבלי-גבול שבאלוקות במתן-תורה, זה שהקב"ה שולט על הכול, גם על אותם דברים שמצד גדרם אינם שייכים אליו, באה לידי ביטוי בעבודתו האישית של כל יהודי. כאשר יהודי קורא קריאת-שמע, מלבד זאת שהוא ממליך את הקב"ה למלך על-עצמו, על נפשו-האלוקית, הוא גם ממליך את הקב"ה

19. ירושלמי כתובות פ"א סה"ב.

20. ש"ך יו"ד סקפ"ט סק"ג.

21. תהלים נו, ג.

למלך על נפשו-הבהמית ועל העולם כולו – "אמליכתייה למעלה ולמטה ולד' רוחות"²². זה שהנשמה האלוקית של היהודי מתבטלת לה' אין זה פלא כל כך. לנשמה יש קשר פנימי עם הקב"ה, ולגבה מלכותו של הקב"ה זו מציאות קיימת. אם-כן מלכותו העצמית של הקב"ה, זה שהוא מלך בעצם, בלי-גבול, עדיין לא באה בכך לידי ביטוי. ביטול זה קשור עם טבע הנשמה, ולא ניכר שגם מציאות כזו שמצד טבעה אינה שייכת למציאות האלוקות בטלה גם היא לאלוקות.

ובדוגמת הביטול של העבד למלוך, שעד כמה שיהיה נעלה וחזק, מכל מקום העבד עצמו יסכים שאדם אחר שאינו ממדינת המלך אינו צריך לעבוד את המלך. הוא יודע שהוא עצמו בטל לחלוטין למלך, אבל זאת מפני שיש לו שייכות למלך. הוא אזרח במדינתו וזו הסיבה להתבטלותו.

אצל מלך בשר-ודם לא שייך שמלכותו תחול על מציאות כזו שאינה קשורה למלך. הסיבה שכולם הם תחת שליטתו היא מפני שהמקום בו האזרחים גרים הוא בבעלותו. זה לא נובע רק בגלל מציאות המלך, אלא זהו גדר המקום. אפילו מלך המושל בכיפה, על כל העולם כולו, מכל מקום מלכותו אינה נובעת רק מציודו אלא היא מורכבת מכך שכל אנשי העולם הם בתחום שליטתו. ההתבטלות היא גדר מציאותם. לכן, אילו יצויר והקב"ה יברא מקום חדש בו יהיו בני-אדם – הם לא יתבטלו למלך זה, מכיון שהם אינם שייכים למלכותו ומדוע שיתבטלו אליו? דבר זה ממחיש שמלכותו של בשר-ודם אינה עצמית, מלכות זו אינה נובעת ממציאות המלך בלבד, אלא זו מלכות שמורכבת ממציאות העם.

אולם מלכותו של הקב"ה היא בלתי-מוגבלת לגמרי, וזו הסיבה לכך שהכול בטלים אליו. זה לא נובע ממציאותו וגדרו של הדבר המתבטל, אלא אך ורק ממנו ית', מפני שהוא מלך בעצם וכל מה שרק יהיה יתבטל אליו.

דבר זה מתגלה כאשר היהודי פועל גם על נפשו-הבהמית והעולם שסביבו שגם הם יהיו בטלים לאלוקות. בכך מודגש שמלכותו של הקב"ה היא בלתי-מוגבלת לגמרי, עד שגם מציאות העולם והנפש-הבהמית, שמצד גדרם אינם קשורים לאלוקות, גם הם בטלים לה'.

22. ברכות יג, ב.

עומק הביטול של היהודי

ג. כפי שנתבאר לעיל במבוא, ככל שמדובר בדרגה אלוקית נעלית יותר, כך גם הביטול של האדם נעלה יותר – "כל שהוא קמיה יותר, הוא יותר כלא ואין ואפס". על-פי זה מובן, שהיות ובמתן-תורה התגלתה בחינת הבלי-גבול האמיתי של הקב"ה, אם-כן התגלות זו מביאה עימה גם ביטול נעלה יותר.

אמנם גם לפני מתן-תורה היה אצל בני-ישראל ביטול וקבלת-עול מלכות שמים בדרגה נעלית מאוד. וכמבואר בדברי חז"ל²³ שבני-ישראל הקדימו נעשה לנשמע, דבר המבטא ביטול והתמסרות מוחלטת למלך, הקב"ה. בכך הם שיעבדו את עצמם לחלוטין לקב"ה, עד שכל מה שהוא רק יגזור – הם יקיימו. יתירה מזו, הרבי זי"ע מבאר²⁴, שערב קבלת התורה בני-ישראל הגיעו לדרגת ביטול נעלית עוד יותר מהביטול המתבטא בהקדמת נעשה לנשמע. לא רק שהם ביטלו ושיעבדו את מציאותם לגמרי מצד עצמם, אלא הקב"ה 'הכריח' אותם כביכול להשתעבד אליו. וכדברי חז"ל הידועים²⁵ שלפני מתן-תורה הקב"ה "כפה עליהם את ההר כגיגית". המשמעות הפנימית לכך היא, שעל-ידי הכפייה הקב"ה רומם אותם לדרגת ביטול שאינה קשורה ונובעת מבחירתם ורצונם, אלא היא באה עליהם מלמעלה, בעל-כורחם כביכול. וכמעלת ביטולו של העבד שמכרוהו בית-דין על העבד שמכר עצמו²⁶.

אבל למרות כל זאת במתן-תורה התחדש ביטול עמוק עוד יותר בנשמות ישראל.

גם עבד שמכרוהו בית-דין, שביטולו אינו נובע מרצונו אלא הוא נעשה בעל-כורחו, מכל מקום בהכרח שהביטול מתייחס גם למציאותו. ההתבטלות לאדון אינה נובעת רק מצד האדון אלא היא מתייחסת גם לעבד. עצם עובדת היותו בטל לאדונו מורכבת ובנויה מכך שגדר מציאותו הוא – היותו עבדו של אדון פלוני.

אבל במתן-תורה התגלה עניין נעלה ועמוק יותר במלכותו של הקב"ה. אז התגלתה בחינת המלכות הבלתי-מוגבלת, שמצידה התפשטות מלכותו של הקב"ה מגיעה לכל מקום ולכל

23. שבת פח, ב. וראה בספר שיעורים בתורת חב"ד עמ' קפב ואילך.

24. ראה שם עמ' קצ (עפ"י המבואר במאמר ד"ה רני ושמחי ס"ג – ספר המאמרים מלוקט ח"ג עמ' שנו).

25. שבת פח, א.

26. ובשיעורים בתורת חב"ד שם, שזהו הטעם לכך שדווקא עבד שמכרוהו בית-דין רבו מוסר לו שפחה ננעית, עיי"ש.

דרגה, גם למציאות כזו שמצד גדרה אינה קשורה למלכותו. במתן-תורה התגלה שהקב"ה הוא מלך בעצם, בלי-גבול, וכל דבר שרק יהיה יתבטל אליו. דבר זה בא לידי ביטוי בכך שגם נפשו-הבהמית של היהודי מתבטלת לאלוקות. כאשר בנפש-הבהמית, שמצד גדרה אין לה כל שייכות לאלוקות, אדרבה, נטייתה הטבעית היא לעניינים בהמיים, מתעורר רגש של התבטלות ושיעבוד לה' – אז מתגלה שליטתו העצמית הבלתי-מוגבלת של הקב"ה, עד שגם מציאות כזו שמצד גדרה אינה קשורה להתגלות מלכותו, גם היא מתבטלת אליו מפני היותו מלך בעצם, בלי שום הגבלה.

התגלות מלכותו הבלתי-מוגבלת של הקב"ה במתן-תורה, מלבד זאת שהיא מבטאת עניין עמוק יותר באלוקות, את המלכות הבלתי-מוגבלת, היא גם מביאה עימה ביטול נעלה יותר. לפני מתן-תורה, כאשר הביטול היה מצד טבע נפשות ישראל, על-אף היותו ביטול נעלה הנובע מצד הכפייה וההכרח מלמעלה, מכל מקום הוא מורכב ובנוי גם מגדרי מציאותו של המתבטל. טבע הנפש-האלוקית של היהודי הוא להרגיש את מלכותו של הקב"ה ולכן הוא בטל אליו. מה-שאין-כן לאחר מתן-תורה שהביטול נרגש גם בנפש-הבהמית של היהודי ובחלקו בעולם, מתגלה שהביטול אינו מתייחס כלל לגדרי מציאותו של האדם; זהו דבר שנובע אך ורק מכך שמלכותו של הקב"ה היא בלתי-מוגבלת לגמרי עד שמתפשטת גם במציאות כזו שמצד גדרה אינה קשורה כלל לאלוקות.

ועל-ידי שהיהודי פועל בנפשו-הבהמית ובעולם שמחוץ ממנו ביטול נעלה זה הנובע מצד מלכותו הבלתי מוגבלת של הקב"ה, עניין זה חודר גם לנפש-האלוקית, עד שנורגש בו שכל עבודתו נובעת רק מצד האלוקות.

אי-התחשבות מוחלט

ד. להמחשת ההבדל בין שתי הדרגות אפשר להביא דוגמה מההבדל בין הפעולה של יצירת כלי מחומר גלם, לבין הפעולה של זריקת אבן כלפי מעלה, ביחסם כלפי האדם הפועל פעולות אלו: בעשיית הכלי, מיד לאחר גמר הפעולה הכלי אינו זקוק יותר לכוחו של היוצר. שכן הצורה החדשה של הכלי היא חלק ממציאותו של החומר – הצורה נקנתה בחומר והיא לא זקוקה לכוח חיצוני שיקיים אותה.

אם יתרחש פלא גדול שהאדם יפסוק בפיו שהאבן צריכה לעוף והאבן אכן תעוף, אז ניחס פעולה פלאית זו אך ורק לכוח הרוחני, שהתפשט גם לתחום כזה שמצד גדרו הסברא אינה קיימת בו. באופן זה לאבן אין שום התעופה והיא שיש איזשהו כוח שפועל בה. פעולת הזריקה היא פעולה מחודשת לחלוטין המתייחסת אך ורק לכוח הפועל

תורת החסידות לכלל ישראל

משיחת הרבי זי"ע בי"ט כסלו

פרשת חגיגת היום די"ט כסלו – יודעים הכל שזוהו יום הגאולה של אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשולחן-ערוך, שיצא לחירות ממאסרו, ובוהו הוכר ("אנערקענט געווארן") שביכלתו להפיץ תורת החסידות בכל המדינה כולה – מדינה שבה הי' אז רוב מנין ורוב בנין של בני ישראל.

וענין זה פעל גם בנוגע להנהגתו של אדמו"ר הזקן בעצמו – בהשינוי באופן אמירת המאמרים והתורות:

אע"פ שלכאורה גם קודם פרשת המסירה והמאסר יכול הי' אדמו"ר הזקן ללמוד ולהפיץ חסידות ללא מעכבים, מ"מ, רואים אנו שדוקא המאמרים והתורות שלאחרי המאסר והחופש באים בהרחבת הביאור, באופן של הסברה, ובאותיות כאלה שיהיו מובנים לעומקם גם לאנשים פשוטים, בה בשעה שאותם ענינים שנתבארו במאמרים שלפניו (לפני המאסר והחופש) היו שייכים רק לאלה שכבר למדו תורת החסידות לעמקה, ואילו השאר לקחו רק ה"אותיות" בלבד, ללא הבנה.

וההסברה בזה – בהקדם הביאור כיצד אפשר להיות מניעות ועיכובים על עניני תומ"צ למטה, כמו המניעה והעיכוב שבכללות ענין המאסר – שזוהו מפני שגם למעלה ישנם מניעות ועיכובים על זה,

והיינו, שלמעלה עדיין לא פסקו בפשיטות שמותר להפיץ תורת החסידות – פנימיות התורה, הנקראת גם "דין דאורייתא" – בהרחבה ובהתפשטות, ומשום זה הנה גם למטה הי' אפשר להיות מניעות ועיכובים, שבאו בלבושים המעלימים ומסתירים, בהתאם להדרכים והענינים של עוה"ז הגשמי;

אך כאשר למעלה בטלה השקו"ט בזה, ופסקו, שבדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה, כמ"ש האריז"ל, והוסיפו בזה המייסדים דתורת החסידות בהביאם חכמה זו בענינים של שכל והסברה באופן שכולם יוכלו ללמוד, ומצד יכולת זו נעשה גם ההכרח ללמודה, כמו כל חלקי התורה – אזי בטלו כל המניעות והעיכובים גם למטה, ונעשה "דין נצח", שאדמו"ר הזקן יצא לחירות מהמאסר הגשמי, כיון שקודם לזה היתה היציאה לחירות מהענינים המעכבים ברוחניות.

ונמצא, שבי"ט כסלו הוכר ונקבע החיוב דלימוד תורת החסידות ע"י כאו"א מישראל, כמו כל חלקי התורה.

וזהו גם היסוד לדברי אדמו"ר הזקן שתורת החסידות אינה רק עבור חלק מבני ישראל, אלא עבור כל בני ישראל – כיון שתורת החסידות היא חלק מהתורה, שעלי' נאמר "משה קיבל תורה מסיני (שבוה נכלל גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש) ומסרה כו" – לכל בני ישראל עד סוף כל הדורות, שהרי כל נשמות בני ישראל שבכל הדורות היו במעמד הר סיני, וקיבלו את כל התורה כולה.

י"ט כסלו תשס"ו

זה, 'אי-ההתחשבות' בגדרי האבן הוא עד כדי כך שאפילו לא נוגע האם הכוח הפועל הוא מציאות ביחס לאבן או לא; הפעולה תלויה רק בכוח – אם הסברא תחייב את פעולת הזריקה הפעולה תתקיים אף שהסברא אינה מציאות לגבי האבן, ואם לאו – הפעולה לא תתקיים.

האמת היא שפעולה כזו אינה תאוריה בלבד, זו מציאות קיימת. וכדברי חז"ל הנ"ל בסעיף א' שאם בית-דין מעבירים את החודש בתוליה חוזרין: בדרך כלל, בכדי שבדבר מסוים תיעשה פעולה כלשהי בהכרח שבדבר יורגש המניע לפעולה ועל-ידי כך הפעולה תצא אל הפועל; אמנם בדברי חז"ל הנ"ל אנו רואים שלתורה יש כוח בלתי-מוגבל לגמרי, שלמרות שהפסק-דין לעבר את השנה הוא רוחני והעולם הוא גשמי, בכל זאת הפסק-דין פועל על גשמיות העולם ובתוליה חוזרין. בכך מתגלה ששליטתו של הקב"ה היא על הכול ואין זה נוגע כלל מהו גדרו של הדבר הנשלט.

ועל דרך זה גם בעבודת האדם: החידוש בביטול שנפעל בישראל על-ידי מתן-תורה לגבי הביטול הנעלה שהיה בהם רגע אחד קודם בשעה ש"כפה הקב"ה עליהם את ההר כגית" הוא בכך, שמאז מתן-תורה הביטול והשעבוד אינם קשורים כלל עם גדרי מציאותו של האדם. העבודות שלפני מתן-תורה, אפילו זו שבאה על ישראל בכפייה, גם היא קשורה עדיין עם גדרי מציאותו של העבד. היא אמנם לא תלויה בהחלטתו ורצונו אלא היא באה עליו בעל-כורחו, אבל מכל מקום העבד מרגיש שמכריחים אותו לעבוד. עצם העובדה שהוא מרגיש בנפשו את עולו של האדון מראה על איזושהו יחס למציאותו. יש כאן מעין התחשבות בגדרים שלו. ביטול אמיתי הוא כאשר הביטול אינו מצד שהמתבטל הוא 'כלי' להרגיש את מלכותו של הקב"ה, אלא הוא בטל מפני שהקב"ה הוא מלך בעצם והכול בטלים אליו.

ענין זה בא לידי ביטוי בעיקר בפעולתו של היהודי על נפש-הבהמית. הנפש-האלוקית מצד עצמה בטלה לאלוקות בטבעה, אם-כן עדיין לא ניכרת בה התבטלות נעלית זו; דווקא כאשר יהודי פועל שהביטול לה' יורגש גם בנפש-הבהמית, מתגלה שגם מציאות כזו שמצד טבעה אינה קשורה למלכותו של הקב"ה, גם היא מתבטלת אליו. כיוון שהקב"ה הוא מלך בעצם, ההתבטלות אליו נובעת רק מצידו וגם הנפש-הבהמית בטלה כלפיו.

• • •

עד כאן עסקנו בביאור הטעם הראשון בכוונת הבריאה "שיתגלו שלימות כוחותיו" – התפשטות הכוחות האלווקיים עד למטה מטה. ביאור הטעם השני – "כירו גדולתו" וענין ה"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים", בגיליון הבא בעזרת ה'.

זאת מפני שהחומר, עוד לפני שהצטיירה בו הצורה, יש לו הכשרה לקבלת הצורה. ובדוגמת התלמיד שעוד לפני קבלת ההשפעה הוא כשיר לשמוע ולקבל את דברי הרב, ולכן גם לאחר שהרב מסיים ללמדו – ההשכלה ששמע נשארת במוחו. מה-שאינ-כן בפעולת זריקת האבן, כיוון שלאבן מצד עצמה אין שום הכשרה לתעופה, אם-כן פעולת הזריקה נעשית רק בכוחו של האדם הזורק שמכריח את האבן לעוף. וכיוון שמועף האבן מתייחס אך ורק לכוחו של הזורק – אם-כן מיד כאשר נפסק הכוח, נפסקת תעופת האבן.

אבל האמת היא שאם נתעמק בענין נבחין, שגם בפעולת הזריקה, למרות שהיא היפך טבע האבן ונעשית בעל-כורחה, מכל מקום עדיין יש איזושהו יחס לאבן – עצם העובדה שכוח הזריקה של האדם יכול לגרום לאבן לעוף, זהו מפני שהכוח הוא כוח פיזי שהאבן מסוגלת לחוש ולהיזרק מכוחו. הכוח הוא 'מציאות' ביחס לאבן, וכאשר הכוח יוצא מידו של האדם לפעול את פעולת הזריקה – האבן מרגישה זאת ולכן היא מתעופפת. בשונה מכך הוא כוח השכל, לדוגמה, שהוא רוחני יותר ואינו בגדר 'מציאות' כלל ביחס לאבן. גשמיות ורוחניות הם שני עולמות נבדלים שאין כל קשר ביניהם. לכן את כוח השכל האבן אינה מסוגלת לחוש ולהרגיש, והסברא השכלית לעולם לא תוכל לפעול באבן הגשמית.

דבר זה מוכיח, שלמרות שפעולת הזריקה אינה נובעת מצד האבן אלא היא מתאפשרת רק מפני שהכוח שולט על האבן והוא פועל בה היפך טבעה, מכל מקום בעומק יותר ניתן לומר שגם פעולה זו 'בנויה' ו'מורכבת' ממציאות האבן. האבן היא סוג מציאות ש'מתפעל' מהכוח הזורק ובהצטרפות שניהם יחד נפעלת פעולת הזריקה. לכן, כוח רוחני יותר שהאבן אינה מסוגלת לחוש, אינו יכול להכריח אותה לעוף בעל-כורחה, היפך טבעה.

ענין זה הוא בדוגמת הביטול של הנפש-האלוקית עצמה לאלוקות. ביטול זה, ככל שיהיה נעלה, אפילו אם הוא יבוא מלמעלה בעל-כורחו של האדם, מכל מקום הוא מורכב ובנוי גם ממציאות האדם. גדרה וטבעה של הנפש-האלוקית הוא שהיא מרגישה את הביטול לה', אם-כן הביטול אינו נובע רק מצד האלווקות אלא גם מצד מציאותו של היהודי הבטל.

אולם אם יתרחש פלא גדול שהאדם יפסוק בפיו שהאבן צריכה לעוף והאבן אכן תעוף, אז נייחס פעולה פלאית זו אך ורק לכוח הרוחני, שהתפשט גם לתחום כזה שמצד גדרו הפסק-דין אינו קיים בו. באופן זה לאבן אין שום יחס לפעולת התעופה. מצד גדרי האבן לא קיים הכוח אליו נוכל לייחס את פעולת הזריקה. הפסק-דין הרוחני אינו בגדר מציאות לגבי האבן, והיא לא הרגישה שיש איזושהו כוח שפועל בה. פעולת הזריקה היא פעולה מיוחדת לחלוטין המתייחסת אך ורק לכוח הפועל. במצב

תניא לנפש

שיחה מרתקת והתוועדות עם הגאון החסיד הרב מענדל ווכטר שליט"א, ממשפיעי חב"ד, על מהותה של תורת החסידות ועל משמעותה של עבודת ה' בדרכי החסידות • לרגל י"ט כסלו והופעת הכרך הראשון בסדרה של ספר התניא עם פירוש 'חסידות מבוארת'

מאת יוסף יצחק יעקבסון

וחומרות מוטבעת בנפשו הרבה יותר מאשר הנטייה והרצון שלו לרוחניות ולעבודת ה'.

התחושה הזו מובילה אותו למסקנה שעבודת ה' שלו היא דבר נוסף על עצם מציאותו. הוא חש שבמהותו הוא אדם הדומה לשאר בני-האדם עלי אדמות, אלא שהידיעה שהוא יהודי והקב"ה ציוה עליו לעסוק בתורה ומצוות גורמת לו להכריח את עצמו להתגבר על הנטייה הטבעית שלו ולהתנהג כיהודי.

והנה, דווקא בדורות האחרונים של עקבתא דמשיחא שלח לנו הקב"ה את מורנו הבעש"ט, להורות לבני ישראל את הדרך ולגלות שבעצם כל יהודי יכול לעורר בליבו משיכה טבעית ופנימית לקב"ה, ולחוש שעבודת ה' היא המהות האמיתית והפנימית שלו, בעוד שחייו הגשמיים הם דבר חיצוני וטפל ביחס לעצם מציאותו.

אמנם כדי להגיע להכרה ותחושה כזו, צריך האדם לחתור לעומק בתוך עצמו ולגלות את נשמתו הקדושה השוכנת בתוכו. רק כך ביכולתו להרגיש שחייו הרוחניים הם מהותו האמיתית.

שני גויים בבטן

ולשם כך כתב רבנו הזקן את ספר התניא. להורות לאדם את הדרך לגלות את הנשמה הקדושה שבו שכל מגמתה היא הדביקות באלוקות. וכאשר אור הנשמה יאיר בו בגלוי, ממילא גם המחשבה, הדיבור והמעשה שלו יהיו בהתאם לרצון ה'.

ספר התניא הוא, איפוא, לא רק דברי מוסר והדרכה כיצד להתנהג בפועל, אלא עיקר מטרתו היא להורות את

ברשותכם נתחיל מההתחלה. מהו ספר התניא? את ספר התניא חיבר אדמו"ר הזקן (תק"ה-תקע"ג), מגדולי תלמידי המגיד ממזריטש, תלמידו וממלא מקומו של מורינו הבעש"ט. לפי המסורת החסידית, אדמו"ר הזקן כתב וערך את ספר התניא במשך עשרים שנה והספר נדפס בפעם הראשונה בשנת תקנ"ו. אם להגדיר במילים ספורות את מהותו של הספר, ניתן לומר שהתניא הוא הספר שבו שיטתו של הבעש"ט בעבודת ה' באה כשולחן ערוך. כידוע, רבנו הזקן חיבר שולחן ערוך הלכה למעשה הנודע בשם שו"ע הרב. וכך חיבר גם "שולחן ערוך" לעבודת ה' בדרך החסידות – ספר התניא.

מדוע כתב רבנו הזקן את ספר התניא? מהו החלל אותו ביקש למלא באמצעות הספר?

כל יהודי מבקש ה' שעבודת ה' אכן נוגעת לליבו, חש מפעם לפעם מבוכה והוא עשוי להתמרמר על מעמדו ומצבו הרוחני. הסיבה לכך היא, העובדה שמצד אחד הוא שואף בכל ליבו לעשות את רצון קונו, לשקוד בתורה כפי יכולתו, לקיים את מצוות ה' בהידור ולהתפלל בכוונה ראויה, ומצד שני – הוא מודע היטב לנטיות הטבעיות שלו לדברים גשמיים וחומריים, ועד כמה עליו להתאמץ כדי להתגבר על עצמו שלא להתפתות לתאוות כאלה ואחרות.

אחד הדברים שמגביר את תחושת המבוכה ולעיתים אף גורם למפח-נפש, היא ההתלבטות מהי מהותו האמיתית של האדם ומהו ה'אני' הפנימי שלו. לעיתים קרובות, האדם חי בהנחה שחייו הגשמיים והחומריים הם מהותו האמיתית. הוא חש כיצד הנטייה והמשיכה שלו לגשמיים

הדרך איך לחתור לתוך העומק והפנימיות של האדם על מנת לגלות את הנשמה.

לכן רבנו הזקן כותב בשער התניא, שהספר "מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו, לבאר היטב איך הוא קרוב מאוד". כוונתו להציע הסבר לשאלה נוקבת: איך אפשר לומר ש"קרוב אליך הדבר מאוד" לשנות את הלב ולהגיע למצב בו הלב משתוקק באמת להתקרב לאלוקות ולחיים רוחניים? הרי הלב בטבעו נמשך לגשמיים וחומריים! אלא שספר התניא נותן לכך מענה הולם ומראה לאדם דרך שבאמצעותה אכן יהיה זה "קרוב מאוד" לכל יהודי לעבוד את ה' גם בלבבו. ובלשון אדמו"ר הרש"ב נ"ע (באגרות קודש שלו, ח"ג עמ' לה) שהתניא "מלמד לאדם דרכי החיים לחיות בחיי אלוהי".

• האומנם יכול כל יהודי להרגיש את נשמתו הקדושה? הרי בפועל מרגישים משיכה לעולם הזה ולדברים גשמיים, בעוד שאת האלוקות אין אנו מרגישים כלל? זוהי אכן השאלה הנוקבת שרבנו הזקן בא לתרץ בספרו. נקודת ביאורו היא על-פי המבואר בכתבי האריז"ל (שער הקדושה ועץ חיים לרבנו חיים וויטאל), שלכל יהודי יש שתי נפשות, נפש בהמית ונפש אלוקית.

בגמרא (במסכת ברכות סא, א) מדובר על שני "יצרים", אבל בספר התניא מדובר, על יסוד כתבי האריז"ל, על שתי "נפשות". וההבדל בין שני המושגים הוא גדול: היצרים מושכים את האדם לשני כיוונים – לצד הטוב או לצד ההפוך. "נפשות", לעומת זאת, הן מושג הרבה יותר עמוק ופנימי. שתי נפשות היינו שתי תודעות, שני סוגי הכרה שונים, אשר לכל אחת מהן יש 'אישיות' שלמה המסתכלת על העולם וחוה את החיים בצורה שונה לגמרי. נפש אחת הפועמת בקרבנו נקראת נפש הבהמית, כי במרכז הווייתה עומדת תודעת ה"אני", ו"אני" זה משתוקק להתקיים ולמלא את כל רצונותיו ונטיותיו. מאידך, יש בכל יהודי נפש אלוקית, ובמרכז הווייתה עומדת ההכרה באלוקות והיא משתוקקת להתעלות מעל ה"אני" האגואיסטי ולהיכלל באור האלוהי.

• אבל מיהו ה"אני" האמיתי – התודעה האלוקית או התודעה האגואיסטית-הבהמית?

זו הייתה ההתלבטות הכואבת של רבקה אמנו, בשעה ש"ויתרוצצו הבנים בקרבה", זה מושך לעבודת אלילים וזה מושך לתורה (רש"י תולדות כה, כב). לכן היא שאלה "למה זה אנכי". לפי הביאור הפנימי של תורת החסידות, זו השאלה שכולנו שואלים את עצמנו בעקבות תחושת ה"ויתרוצצו" שאנו חשים. מצד אחד אנחנו מתאווים לתענוגי ותפנוקי העולם הזה, ומאידך יש בנו רגעים של קדושה והתעלות רוחנית. מצב זה מעורר את השאלה:

"למה זה אנכי"? מהו ה"אני" האמיתי שלנו, ומדוע אנו חיים בתחושות כאלה קוטביות?

ועל כך באה התשובה: "שני גויים בבטן ושני לאומים ממעיך יפרדו". יש בתוך כל אחד מאתנו לא "אני" אחד, אלא "שני גויים". האדם מורכב מ"אישיות" הקשורה בעצם מהותה אל הוויות העולם הזה, וכך בפועל עומת בו "אישיות" שמרגישה את האמת של האלוקות השואפת לדבוק באור האלוהי.

לדעת למי עובדים

"ולאום מלאום יאמץ": בספר התניא יש תיאור חי של חיי האדם כמלחמה גדולה ומתמשכת בין שתי הנפשות. מאבק איתנים בין הדחפים הכופים את נפשו לרדת למטה, לבין השאיפה להעפיל כלפי מעלה. במשך כל הפרקים, המשתלשלים זה מזה ומשולבים זה בזה, בא המחבר ללמדנו, כיצד אפשר לחתור לעמקי הווייתנו ולגלות את הנפש האלוקית שבתוכנו, ובגלל זה "קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו".

• יושב לו יהודי ושוקד בתורה ומקיים מצוות בהידור. מה יתוסף לו על-ידי לימוד התניא?

כמה תשובות בדבר, אבל נדבר על אחת מהן. ספר התניא יעניק לו הבנה והכרה בכל מהות ותוכן עבודת ה', ובמילא עבודתו תהיה באופן אחר לגמרי. עם עומק וחיות חדשים.

אפרש את דברי: ידועים דברי הראשית חכמה (בפתיחה לשער היראה): "אם בתחילת לימודו לא ידע למי הוא עובד, ושידע שיש אדון ופטרון המושל עליו אשר אליו תיכון העבודה, מה תועלת בחכמתו". משל למה הדבר דומה, לפועל חדש שנכנס למשרה חדשה במפעל, ומיד מושיבים אותו על-ידי מכונה עם הוראות עבודה, מבלי להסביר לו את מהות ומטרת המפעל. יתכן שימלא את האחריות המוטלת עליו בפרטים ופרטי פרטים, אבל עבודתו תהיה לקויה. זאת מפני שהוא אינו תופס את התוכן והמשימה של כל עבודתו.

ואכן מצאנו שבכל ספרי היסוד של מחשבת היהדות יש תמיד "התחלה", "אמצע" ו"סוף". ניקח לדוגמה את ספר יד החזקה להרמב"ם. התחלתו היא לא בהלכות שלוחין ושותפין או נזקי ממון, אפילו לא בהלכות תפלה וק"ש, כי אם בהלכות יסודי התורה: "יסוד היסוד ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו". וממשיך לבאר את הדברים באריכות גדולה. אחר כך מגיע ה"אמצע" של הרמב"ם – לדעת את המעשה אשר יעשו, בהלכות ק"ש ותפלה, ציצית, שבת ויו"ט, אישות ואיסורי ביאה, נדרים ושבועות, תרומות

ומעשרות וכו'.

עד שמגיע לסוף – הלכות מלכים ומלחמותיהם (פי"ב), ששם כותב את המטרה והתכלית של כל העבודה: "לא נתאו הנביאים והחכמים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בגויים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיוזכו לחיי העולם הבא". בהלכות אלו מבאר הרמב"ם תוכן האמונה בביאת המשיח.

כמו כן הוא בספר היסוד של תורת המוסר – חובת הלבבות (לרבנו בחיי אבן פקודה): לכל לראש מתחיל המחבר ב"שער היחוד", ובו מבאר היסודות של האמונה ביחוד ה', ולאחרי זה ממשיך בשער הבחינה, הביטחון וכו'. וכן הוא בספר ראשית חכמה (לרבי אליהו וידאש), שבתחילה מסביר יסוד הקשר של יהודי עם ה' (שער היראה, האהבה וכו'), ורק לאחר זה בא פרק המצוות. וכן הוא בספר חרדים (לרבנו אלעזר אזכרי), שמתחיל עם ההקדמה על יחוד ה', ואחר כך מתחיל לדבר על המצוות. וכן הוא בשל"ה (לרבנו ישעיה הורוביץ), שמתחיל בביאור עניין האלוקות, ורק לאחר זה מתחיל

ב"מסכתות" שלו. וכן בנפש החיים (ג' שערים הראשונים על יחוד ה' וכדומה) ועוד. והטעם פשוט: לפני שמתחילים לעבוד את ה' בפועל, צריך האדם לדעת "למי הוא עובד", בלשון הראשית חכמה. לא להיות 'רובוט' ולעבוד, אלא להבין את הבסיס והמהות של עבודת ה'.

אינך אוהב את העוף...

אמנם המציאות בפועל היא שונה. ישנם בחורי ישיבה רבים שלומדים ומתעמקים בתורתנו הקדושה, בסדרי נזיקין, נשים, קדשים ומועד, בידי אורח חיים ויורה דעה, ויחד עם זאת חסר להם הבסיס והיסוד לכל זה – ההכרה "למי הוא עובד". מהו עניין האלוקות, מהי המשמעות של קיום המצוות, מהי המטרה של לימוד התורה, מדוע ברא הקב"ה את העולם ואת האדם, מהו יהודי, מהי מטרת החיים וכו'. חסרה הידיעה וההכרה ביסודות.

ואינני מדבר על לימוד פילוסופיה וחקירה (הוכחות שכליות על מציאות הבורא וכדומה), או על לימוד הקבלה, שיש בלימודה כמה הגבלות. מדובר כאן על קיום פסוק מפורש בדברי הימים (א כח, ט): "דע את אלוקי אביך ועבדהו בלב שלם"; "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים

טו, ח). יהודי חייב לדעת שיש אלוקים ולשם מה הוא עובד! אם הכרה זו אינה קבועה עמוק בתודעתו, למרות שהוא לומד תורה ומקיים מצוות, מכל מקום אין לו מושג מה בעצם הוא עושה.

דוגמה לדבר: הרמב"ם כתב (בהל' יסוה"ת ספ"ד), שארבעה פרקים הראשונים של ספרו, העוסקים בביאור מעשה מרכבה ומעשה בראשית הם הנקראים "פרדס", "ואני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר, ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר כו'". והדברים טעונים ביאור: אם אין ראוי לכל אדם ללמוד עניינים אלו, מדוע התחיל הרמב"ם את ספרו יד החזקה עם ענייני ה"פרדס"? הביאור בזה מובן מלשוננו הזהב "אין ראוי לטייל בפרדס": טיול מורה על שהיה לאורך זמן והתעמקות גדולה בענייני ה"פרדס". אבל גם אליבא דהרמב"ם, ברור שיהודי חייב לדעת ולהרגיש בידיעה והכרה ברורה שיש אלוקים! לכן מתחיל הרמב"ם בארבעה פרקים ראשונים לבאר ענייני מעשה מרכבה ומעשה בראשית, כדי שהקיצור מעניינים אלה יוכל לתת לאדם הכרה מינימאלית בגדולת ה'.

ובכן, ספר התניא נועד כדי ללמד את האדם דעת את ה', שיוכל לקיים את הציווי "דע את אלוקי אביך", להכיר את מי שאמר והיה העולם, ולהשיג בהסברה טובה וברורה מהות עבודת השם ומהות התורה, לפי שיטת מורינו הבעש"ט, בכדי שהאדם ידע "למי הוא עובד".

זו גם הסיבה שהתפילה היא יסוד עיקרי בתורת החסידות. עיקר התפילה היא לא רק לבקש את צרכי (שאם-כן מדוע כל האריכות הגדולה של פסוקי דזמרה וברכות ק"ש?), אלא שעת התפילה היא הזמן בו משתדל האדם להתקשר עם הניצוץ האלוקי שבתוכו ולהבעירו באש להבה, ועל-ידי זה להכיר את הקב"ה ("תפילה" היא מלשון "התופל כלי חרס", שפירושו חיבור וקישור). לאחר זה, כשמתיישב ללימוד תורה, או עוסק בעשיית מצווה, הלימוד והקיום הוא באופן אחר לגמרי. הוא מכיר ומרגיש את נותן התורה ומצווה המצוות.

• מה חסר אם יש ליהודי רק אמונה פשוטה בבורא עולם?

אדרבה! אמונה פשוטה היא תכלית כל העבודה, בלשון בעל התניא "וזהו עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם להאמין דלית אתר פנוי מיני" (תניא אגרת הקודש סי"א). אבל "אמונה פשוטה" אין פירושה שאני מאמין

לאבא שלי, שהאמין לאבא שלו, שיש אלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת וזהו.

בתורת החסידות מבוואר, שכשם שלעניינים יש יכולת לתפוס ציורים יפים, והאזוניים מסוגלות לשמוע, והאף להריח, כך גם לנפש האלוקית שבאדם יש "עניינים" לתפוס ו"לראות" את מציאות האלוקות כדבר מוחשי ממש (כמו שביאר רבנו בתניא פי"ח). לכן נקראו בני ישראל מאמינים בני מאמינים (שבת צז), כיון שבכל יהודי קיימת נפש אלוקית.

יש ביטוי נפלא בתורת החסידות האומר, שאמונה היא דבר כזה שקושיא אינה מחלישה אותו ותירוץ אינו מחזק אותו. אמונה היא שהדבר הוא מוחשי כאילו הוא נראה לעיניים.

אם כן אמונה פירושה, שנשמתו האלוקית של יהודי מאירה בחייו, ומצד זה הוא מרגיש את הקב"ה כמו דבר מוחשי ממש. כיצד איפוא מגלים אמונה כזו בחייו? על-ידי לימוד והתעמקות בפנימיות התורה בהסברה והבנה, הנותנים לאדם את המכשירים לגלות את נשמתו האלוקית, וממילא להכיר ולהרגיש את הקב"ה באמת ובפנימיות.

• אבל עובדה היא שרבות יהודים עובדים את ה' גם בלי לימוד תורת החסידות?

כדי לענות על השאלה הזו, צריך להגדיר תחילה מהי עבודת השם. אשאל אותך שאלה: אם מישהו שוקד בתורה יומם ולילה ומקפיד על קלה כחמורה והוא עושה זאת רק בכדי לזכות לחיי עולם הבא – הוא רוצה לזכות ליהנות מהעונג הרוחני הכי נעלה של הנאה מזוי השכינה בעולם הבא, האם אדם כזה זכאי לתואר "עובד ה'"? אם מתכוונים אנו לתואר המלא של "עבודת ה'" – ייתכן מאוד שלא. כתב הסמ"ג (הובא בשל"ה), עשרה מאמרות מאמר שלישי-רביעי, אות ח), שאדם העובד את ה' לשם שכר, אינו עובד את הקב"ה אלא עובד את עצמו! אדם שעושה משהו לשם שכר, גם אם יהיה זה השכר הנעלה ביותר מבחינה רוחנית, או שהוא עושה זאת לשם שביעות רצון ותענוג עצמי, הרי מה שעומד במרכז עשייתו הוא ה"אני" האישי שלו ולמעשה הוא עובד את עצמו.

מספרים על גדול המוסר, הגאון ר' ישראל מסלנט זצ"ל, ששאל פעם יהודי מדוע הוא אוכל בשר עוף בהנאה גדולה? ענה היהודי: מפני שאני אוהב את העוף. אמר לו ר' ישראל: "אם היית אוהב את העוף באמת, לא היית שוחט, מבשל ואוכל אותו, אלא שאינך אוהב את העוף אלא את עצמך..."

יתירה מזו, אפילו אם אדם לומד תורה ומתפלל בכונה כדי להגיע לשלמותו הרוחנית, שהיא דביקות בבורא עולם (כמבואר באריכות בספר דרך השם להרמח"ל), סוף סוף גם הוא עובד את עצמו. הוא מחפש את השלמות האישית

שלו, והדרך ל"שלמות" היא עבודת ה'. אבל גישה כזו אינה עבודת ה' כשמה – עבודה בשביל ה'; גם כאן המניע העיקרי של עבודתו הוא ה"אני" האישי שלו.

משל למה הדבר דומה, לאדם שמשבחים אותו בתור מכניס האורחים הגדול ביותר מאז אברהם אבינו, ומתארים באיזו מסירות הוא עומד כל היום ומאכיל ומשקה אורחים רבים. אלא שלבסוף מוסיפים עוד "פרט אחד קטן": הוא עושה את כל זה כבעל-הבית של מסעדה... אמנם מעשיו רצויים, אבל הפרט ה"קטן" משנה את כל התמונה. מתברר שהמניע למעשים אינו מצוות הכנסת אורחים בטהרה, אלא הרצון להרוויח כסף לעצמו.

וכך גם בענייננו: מי שלומד תורה כל היום בגלל התענוג הגדול שיש לו מכך, או כדי להגיע לשלמות אישית, או אפילו כדי להשיג "מדרגות" נעלות בקדושה, הרי אף שכמובן זכותו גדולה מאוד, מכל מקום סוף סוף הוא עובד את... עצמו! הגורם המניע אותו היא התחושה של "אני רוצה להגיע לשלמות; אני רוצה להגיע למדרגות; אני רוצה לשבת בגן-עדן ולהינות מזוי השכינה..." וכיו"ב. אם-כן כשעיקר המניע אינו המחשבה אודות הקב"ה, אלא השלמות העצמית – הוא אינו זכאי להיקרא "עובד ה'" בשם התואר. זו לא עבודה אמיתית לשם ה'.

לשם כך נועד ספר התניא – ללמד את האדם איך להיות עובד ה' באמת. דבר זה ייתכן רק אם האדם יגלה את הנפש האלוקית שבתוכו. הרצון הפנימי של הנשמה הקדושה לדבוק בה' הוא לא לשם שכר ושלמות, אלא שכ"חלק אלוקה ממעל" משתוקקת היא להיכלל באלוקות כמו הנר הנכלל באבוקה גדולה. הדבר דומה לילד קטן שרץ אל אביו ואמו ומחבק אותם באהבה, לא בגלל שהם נתנו לו גלידה ולא על מנת שהם יקנו לו צעצוע, אלא רק משום שהוא חלק בלתי נפרד מאביו ואמו ומצד עצם מציאותו הוא רוצה להיות קרוב ודבוק אליהם. וכך גם בענייננו: הנשמה לא מחפשת "שלמות" ושכר, אלא משתוקקת לדבוק באלוקים חיים. זו עצם המציאות שלה. ובלשון התניא (פרק יט): "נשמת האדם חשקה בטבעה לידבק בשורשה ומקורה בה', הגם שתהיה אין ואפס ותבטל שם במציאות לגמרי".

לזכות את השלימות

הדברים קשורים גם לאימרה נוספת של רבנו הזקן בעל התניא שאמר פעם:

המצווה הראשונה שמופיעה בתורה מיד לאחר מתן תורה היא: "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך" (יתרו כ, כא). כלומר, יהודי נדרש "לבנות מזבח" של "אדמה", היינו ביטול המציאות האישית, ו"לזבוח" עליו – לשחוט ולבטל מכל וכל, "את עולותיך ואת שלמיך", את כל המעלות שלו ואת

כל השלמויות שלו. והדברים מבחילים: לשיטת אדמו"ר הזקן צריך "לשחוט" את הרצון והשאיפה ל"עליות" ול"שלמות". מכאן מובן שספר התניא לא בא להוסיף עוד "דרגא" ועוד "שלמות" שהאדם צריך לשאוף אליה, אלא לגלות את המשמעות האמיתית של עבודת ה'. לא לחפש עוד "מעלה" ו"שלמות" אישית, אלא אדרבה, לחשוב על הקב"ה!

להרגשה זו יהודי יכול להגיע רק על-ידי גילוי הנשמה הקדושה. לנפש האלוקית אין "אני" משל עצמה; כל מהותה הוא ביטול מוחלט אל הקב"ה.

זו הנקודה הכללית. אמנם לאמיתו של דבר יש בכך הרבה יותר ממה שנאמר כאן. בעצם, ספר התניא חולל מהפיכה גדולה בכל מהותה של עבודת ה' והנושא רחב הרבה מעבר למסגרת של שיחתנו זו.

• בסופו של דבר, מלחמת היצר היא אותה מלחמה עם תניא או בלי תניא...

אמשול לך משל. תאר לעצמך אדם הנמצא כבול במשך כל ימיו במאפיה מוקף עם העוגות הכי טעימות בעולם, ואומרים לו: עליך להתאפק ולא לאכול אף עוגה. הרי מובן גדול האכזריות שבדבר. אם רצונך שלא יגע בעוגות, פתח לו אשנב כדי שיוכל לברוח מהמאפיה לחוץ ולא לישב כל הזמן בצילם של העוגות.

האין זה נכון לגבי היהדות? הקב"ה דורש מאתנו להתאפק ממחשבה, דיבור ומעשה אשר לא לה' המה, אבל בפועל ממש הכניס אותנו ל"מאפיה" המלאה קליפות וסטרא אחרא, ואנחנו מוקפים כל היום והלילה בכל מיני תאוות עוה"ו (וכידוע פתגם הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, ש"תאוות עוה"ו שמת לפני עינינו וג'ע"ג וגייהנום הכנסת לראשית חכמה"...) ומאין ישאף האדם הכוח להתגבר נגד הרע?

לכך בא ספר התניא. לפתוח חלון קטן בתוך ה"מאפיה", שעל ידו יוכל האדם לעלות על הגג ולהסתכל לשמים. ספר התניא מעניק לאדם את היכולת להתקשר עם נשמתו, ובכך לחוות עולם של רוחניות ואלוקות, עולם שהוא נעלה ומזוכך יותר מחיי עולם הזה. מזמן לזמן על-כל-פנים, בפרט בעת התפילה, יכול היהודי "להיכנס" אל העולם המזוכך הזה ולשאוף את האוויר הצח של רוחניות.

• נושא השמחה מהווה מוטיב מרכזי בספר התניא ובספרי חסידות רבים אחרים. מדוע החסידות שמחה את השמחה בראש מעיינה?

אשאל אותך שאלה פשוטה: כיצד יכול עבד נרצע להיות בשמחה אמיתית כשיודע שאין לו שום עצמאות בחיים? אפילו אם מסבירים לו שלאחרי שמונים שנות היותו עבד, הוא ישתחרר ויקבל מענק של מיליוני דולרים,

הרי בכל זאת, במשך שמונים שנה אלו הוא עבד... יהודי הוא עבד לקב"ה, "עבדי הם". ולכן, למרות הידיעה שבעתיד יזכה לתענוג נפלא ונצחי בעולם הבא, ולמרות הידיעה ש"לכך נוצרת" והשכר הוא הכי נפלא, הרי כל ימיו בעולם הזה הוא עבד עם עול כבד שמוטל עליו עול תמידי בלי שתהיה לו שעה אחת של "חופש". אם כן, איך יכול הוא להיות בשמחה כאשר מצד הגוף הוא חש עבדות ושעבוד?

אלא שכאמור, תורת החסידות באה לגלות את הנשמה שבתוכי כל יהודי. הנשמה מרגישה את אחדות ה' כפי שהיא באמת, ש"אין עוד מלבדו", שאלוקות היא היא המציאות האמיתית והפנימית של העולם ושל האדם. כשלומדים את ספר התניא מבינים בצורה בהירה, שהתחושה שלנו כמציאות נפרדת מקדושתו של הקב"ה היא רק מחמת ה"קליפה" שמכסה ומעלימה על האמת.

האמת היא, שהחיות האלוקית היא היא המהות, התוכן והעצם של כל נברא והיא מהווה ומעניקה חיות לכל לב דופק, כל גרגיר חול, כל טיפת מים וכל פרח. ה"אני" של כל היקום הוא בעצם השתקפות של ה"אני" האלוקי.

אי לכך, להיות עבד השם הוא הביטוי הכי מושלם של ה"אני", שאינו אלא השתקפות מה"אני" האלוקי. עבודת ה' אינה שוללת את מציאות האדם, אלא להיפך – היא ההגשמה העצמית הטובה ביותר. אדרבה: אם האדם משקיע עצמו בתאוות עולם הזה, אוראז הוא מתנכר ל"אני" האמיתי שלו ומשקיע את חייו בטיפוח הכיסוי שמסתיר על עצם מהותו. ובדוגמת אדם שמשקיע מאמץ רב בטיפוח המעיל שלו במחשבה שהמעיל הוא האדם עצמו...

שמחה אמיתית

לכן, על ידי לימוד החסידות, חייו של יהודי בתור עבד ה' ממלאים את לבו בשמחה עצומה. הוא חש כיצד המציאות הפנימית שלו באה לידי ביטוי והרי "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". הדבר דומה לאדם שאוהב מוזיקה בכל ליבו ונפשו ובכל רגע פנוי הוא עסוק בנגינה. מובן שאין מקום לומר עליו ש"המסכן הזה הוא עבד עבדים למוזיקה". להיפך, זהו התענוג הכי גדול שלו וזו ההגשמה העצמית הכי טובה שלו.

לפי זה מובן ששמחה אמיתית בעבודת ה' נובעת מכך שלימוד החסידות מגלה ומסביר את הנקודה האמיתית של אחדות ה', כדברי רבנו הזקן בספר התניא (פרק ל"ג): "כמו שהאדם שש ושמח בירושה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו, כן ויותר מכן לאין קץ יש לנו לשמוח על ירושתנו שהנחילנו אבותינו, הוא יחוד ה' האמיתי, אשר אפילו בארץ מתחת אין עוד מלבדו".

• האם אפשר להגדיר מהי מהותה של החסידות?

כך מספר אדמו"ר האמצעי על אביו רבנו הזקן בעל התניא (בהקדמתו לספרו אמרי בינה): "היות נודע לכל באי שער אור תורת אמת שהיה יוצא מפורש מפי קדושי עליון כבוד אאמו"ר ז"ל, בכל דרשותיו מדי שבת בשבתו בכל ימי חיים חיותו ברבים וביחידות ליחיד סגולה, הכל היה לקבוע אחדות ה' הפשוטה שהוא בחינת עצמות אור אין סוף ברוך הוא במוח ולב, כל אחד כפי אשר יוכל שאת בכל חד לפום שיעורא דילי"

בפנים מסבירות ומאירות בנפש השומע ומקבל, ויסודות דברי קדשו המה בכתובים נמצאו ברוב דבריו על ענין יחוד אלקות האמיתי בבחינת יחודא עילאה ויחודא תתאה". כללו של דבר, נקודת החסידות היא להחדיר בלב האדם הכרה והרגשה באחדות ה' האמיתית, ש"אין עוד מלבדו" ממש לא רק ה' אחד אלא שאין מציאות נוספת.

ובדף השער של אמרי בינה כותב אדמו"ר האמצעי שהספר "מיוסד על ענין מצות היחוד אלקות בפסוק ראשון דקריאת שמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שנקרא יחודא עילאה ויחודא תתאה, להבין ולהשכיל באמיתת יחודו ית' באחדות הפשוטה בעצמותו ויחודו

האמתי בעולמות שזה חוב על כל איש מישראל, ועל זה אנו מבקשים לפני קריאת שמע אבינו אב הרחמן רחם עלינו ותן בליבנו בינה ולהשכיל לשמור ולעשות ולקיים כו', פירוש להבין ולהשכיל באמיתת יחודו ית' בשמע ישראל פעמיים בכל יום, וכשיתן ה' בליבנו בינה זו להבין ולהשכיל באמיתת יחודו ית' במוחא ולבא בכוונה שלימה בכל אחד כפי יכולתו, אז ממילא נשמור לעשות ולקיים כל דברי תורתו ית'. לפי שמצות היחוד במצות קריאת שמע שקולה כנגד כל המצות וכוללת כולם יחד..."

נתבונן בביטויים אלו: מצות היחוד שקולה כנגד כל המצות; רבנו הזקן בעל התניא עסק בעניין זה "כל ימי חייו" ועל זה נסובו "רוב דרשותיו"; עניין זה הוא "יסוד כל המצוות". ורבינו הצמח צדק כותב (בספרו דרך מצותיך מצות אחדות ה') שתורת הבעש"ט באה לבאר לאדם "לא לומר 'אני' אלא לעשות מאני אין, עס איז נישטא קיין איך" (אין 'אני')!

כללו של דבר, נקודת החסידות היא להחדיר בלב האדם הכרה וההרגשה באחדות ה' האמיתית, שאין עוד מלבדו ממש.

• מה ההשלכות המעשיות של הכרה זו על חייו של

יהודי?

אמשול לך משל. אדם נכנס לבית רעב ורואה עוגה יפה, אלא שלפתע מישהו מפקפק על ההכשר של אותה עוגה. יתכן שתתעורר בו מלחמה בין שני היצרים האם לאכול או לא לאכול. אבל תאר לעצמך שהוא מתקרב אל העוגה לאכול ממנה, והנה הוא רואה שהיא עשויה מפלסטיק... בין-רגע נפסקה המלחמה, שכן, אין כאן עוגה אלא פלסטיק, ואף אחד לא מתאוה לאכול פלסטיק...

כך גם כשאדם הולך ברחוב ורואה מולו מישהו חמוש ברובה המכוין את הרובה כלפיו. מובן שנופל עליו פחד מוות, אבל כשהוא מתקרב ורואה שאין זה אלא פסל, הפחד נמוג מיד כלא היה...

והנמשל:

יש דרכים ושיטות רבות איך להלחם עם היצר הרע. המכנה המשותף לכולן הוא שיש רע, וצריך למצוא עצות איך ללחום נגדו.

באה תורת החסידות ומגלה את המשמעות האמיתית של המושג אחדות ה', היינו שלא זו בלבד שאין עוד אלוקה ח"ו, אלא ש"אין עוד מלבדו" והאמת היא שהכול בטל לאור האלוקי, כמבואר באריכות בספר התניא

באופן שמוכן גם בשכל האדם. אם-כן החסידות מוציאה מהעולם הזה את כל ה"ישות" שלו ומגלה כיצד לאמיתו של דבר ה"עוגה" היא בסך הכל פלסטיק...

זוהי הגישה של חסידות לחושך של עוה"ו, בבחינת "עוקר הנדר מעיקרו". זוהי הסתכלות חדשה על כל מציאות העולם ועל כל מציאות האדם.

• בספה"ק, מסילת ישרים ועוד, כתוב שהתכלית היא להגיע למדרגות נעלות של קדושה – טהרת העיניים, פרישות מתאוות, הסתפקות במועט, תפלה בכוונה וכדומה.

כל זאת הוא ההסתעפות, לא הנקודה. עצם ההגדרה מהי קדושה נותן לנו רבנו הזקן בתניא (פרק ו'): "קדושה אינו אלא השראה והמשכה מקדושתו של הקב"ה, ואין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתברך". כלומר, אם האדם מרגיש שיש בו קדושה, זאת אומרת שאין בו הרגשה אמיתית של קדושה... כל גדר הקדושה הוא שהקב"ה שורה בו, ואין הקב"ה שורה אלא בדבר שבטל אצלו יתברך, בדבר שבטל ונכלל באור האלוקי. שהרי כשמתגלית קדושתו של הקב"ה שאין עוד מלבדו – אין "אני". אם-כן להגיע לקדושה פירושה להגיע למצב של "ביטול", שבו ה"אני" הנפרד לא קיים.

הכנה ועליות בתפילה

משיחת הרבי זי"ע

בתפלה ישנם כמה וכמה עליות, שבכל עליה יוצא האדם ממצבו הקודם, ואעפ"כ אין די בזה, אלא צריך להתעלות יותר ויותר.

העבודה הראשונה היא ההכנה לתפלה: כיון שעומד להתפלל לפני הקב"ה הבלתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית, והרי הוא, האדם, נמצא בגוף ונפש הבהמית – ולכן מוכרח הוא תחילה להשתחרר מכל ענייניו ומכל מציאותו, ואז לעמוד לתפלה.

ענין זה עצמו, העמידה לתפלה, עוד לפני שמתפלל, עוד לפני שהתחיל לומר "הודו" או "מה טובו", אלא עצם זה שחוגר אבנט ועומד לתפלה – בענין זה לבדו יוצא הוא מענייניו, ונעשה מזוכך, דהיינו שיוצא מהמצרים וגבולים שלו.

ובזה לבד אינו יוצא ידי חובתו, אלא אז דוקא עליו לעמוד לתפלה, להתחיל לומר "הודו", ואז יוצא הוא גם ממציאיותו כפי שהוא עומד לאחרי ההכנה לתפלה..

וכן גם בתפלה גופא ישנם כמה וכמה עליות, ובכללות הרי נחלק לד' שליבות, שכל מדריגה לגבי המדריגה שלמעלה הימנה היא עדיין ענין של מיצר וגבול.

ועד שמגיעים לשמונה-עשרה, שאז הוא תכלית העילוי – שיוצא לגמרי ממציאיותו (מאיזו מציאות שתהי', גם ממציאיות שנודככה על-ידי עבודתו בכל המדריגות הקודמות), ועומד בביטול במציאות "כעבדא קמי מאריה", שאינו מציאות כלל, ואומר "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" – הקב"ה יפתח את שפתי, ואני רק אחזור על דבריו...

לקוטי שיחות ח"ב פרשת מטות מסעי

היטב על עומקו. לכל לראש, המחבר משתמש לפעמים במונחים של תורת הקבלה ומי שאינו בקי בהם לא יבין טוב את הדברים. בנוסף לכך, למרות האריכות וההסברים שמאפיינים את התניא, לפעמים קשה לתפוס את הסבר הדברים העמוקים, מה גם שלעתים הרעיונות הם ממש מהפכניים. וגם הסגנון והשפה קשים למי שאינו רגיל בהם.

לכן, גם אלה הלומדים בספר התניא עושים זאת לפעמים בצורה שטחית ולא תופסים את הדברים לאשורם ולעומקם, עם כל משמעותם ועשירותם. כיוון שכך, אוצרות גדולים של תורת החסידות נשארים חתומים בפני רבים שלא מצליחים להשיג את הדברים בצורה מספיק מוסכרת ובהירה.

פירוש 'חסידות מבוארת' נותן ללומדים ולמעיינים הסברה ברורה ותמציתית לכל שורה ולכל נושא בספר התניא, כשולחן הערוך ומוכן לאכול. יש בו הגיון צרוף, ניתוח ישר וברור, הבנה ישרה וזכה, סולת נקייה, ובהירות עצומה בדברי רבנו הזקן.

בנוסף לכך, פירוש זה נותן את הרקע לכל סוגיא, מבאר את מונחי הקבלה ומסכם כל קטע בתניא. בקיצור: הביאור מעניק לכל אחד ואחד הזדמנות להבין היטב את ספר התניא עם בהירות ו'ישרות' נפלאה.

בנוסף לביאור גוף דברי התניא, בדוגמת פירוש רש"י על הש"ס, משמש הפירוש 'חסידות מבוארת' כ'תוספות' ו'מפרשים' לתניא. בשולי כל עמוד באו 'הערות' בהם יש תוספת ביאור ועומק ל'ביאור', ובסוף הספר באו 'עיונים' – הסברים וניתוחים במושגים רבים שנידונו בספר התניא. בגלל המתכונת הייחודית הזו המחולקת, כאמור, לשלושה חלקים, משמש הספר כלי-עזר נפלא לכל הרמות, הן לאלה שהם מתחילים בלימוד החסידות והן לאלה שכבר שקועים בעולם החסידות שנים רבות. וכאן חשוב להוסיף ולהדגיש:

עיקר ותכלית לימוד החסידות הוא לדעת את ה' כדי לעבדו בלב שלם, כמו שכתוב "דע את אלוקי אביך ועבדוהו בלב שלם". לכן, עיקר גדול בלימוד החסידות הוא לא רק ללמוד את הדברים, אלא להתבונן בהם ולהפנים אותם בלב. ואולם לעתים קרובות, כתוצאה מכך שהמושגים הם מופשטים ו'דקים', לא קל להפנים את הדברים כראוי ולהזדהות עם תוכנם במידה שתשפיע ישירות על חי היום יום. לשם כך, פירוש 'חסידות מבוארת' מביא, בסוף כל נושא בתניא, הסברים כיצד העניין מתייחס לחיינו באופן ממשי ומוחשי.

כללו של דבר, פירוש חסידות מבוארת על התניא הוא מהפיכה בעולם החסידות. מעתה יוכל כל מבקש ה' לטעום את טעם החסידות באופן רציני, להבין דבר דבור על אופנו וסוף סוף לדעת את ה' ולעבדו בלב שלם.

• תורת החסידות נתגלתה לערך בשנת ה'ת"ק. לאור כל האמור לעיל, מדוע לא נתגלתה בדורות הקודמים? אדרבה, היא הנותנת. בגלל ירידת הדורות ותגבורת חושך הגלות, שלח הקב"ה את נשמות הבעש"ט לגלות לעם ה' מסתורי תורתנו הקדושה כדי לחזקם, להאירם ולרוממם בדורות האחרונים של הגלות.

ועוד זאת, ידועים דבריו הנפלאים של רבן של ישראל, רש"י, בפירושו עה"פ בתחילת שיר השירים "ישקני מנשיקות פיהו": "על שם שנתן להם תורתו ודבר עימהם פנים אל פנים כו' ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתור צפונותיה". הרי שלעתיד לבוא יגלה לנו הקב"ה את המסתורין של תורתו הקדושה, וכמ"ש הרמב"ם (בסוף ס' היד), שלעתיד לבוא "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד". ובתור הכנה לימות המשיח, התחילו הגילויים של "סוד טעמיה ומסתור צפונותיה", על-ידי תורת החסידות, שגילתה רבדים חדשים בעומק התורה שלא שזפתם עין מעולם.

• רבים אומרים, שלמרות רצונם הרי עם כל שאר הישעורים בתורה אין להם פנאי ללמוד חסידות באופן רציני?

משל למה הדבר דומה, לאמבולנס הנוסע לבית הרפואה, ובדרך הנסיעה נגמר הדלק. וכשאומרים לנהג, עצור ותמלא דלק, הוא מגיב: "אין לי זמן, אני צריך להוביל בן-אדם לבית הרפואה ולהציל את חייו"... גודל הטיפשות שבדבר מובן, שהרי בלי דלק הוא לא יוכל להגיע לבית הרפואה ולהציל את חייו.

הוא הדבר בענייננו: נאמר בזוהר ש"אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא" – לימוד התורה בלי רגש של יראה ואהבה לה', אינה מגיעה למקומה. וכבר פסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"ו), ש"אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעת תהיה האהבה, אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה". הרמב"ם אומר לנו יסוד גדול: אי אפשר לאהוב דבר שאין יודעים ומכירים אותו. ולכן בהכרח ללמוד פנימיות התורה כדי לדעת את ה' ולהגיע לאהבת ה' ויראתו. ובלי זה התורה שלומדים "לא פרחא לעילא", היא לא מגיעה למקומה.

מעלות הפירוש החדש

• לסיים, ברצוני להתייחס להוצאת הכרך הראשון של ספר התניא עם פירוש חסידות מבוארת. מהי הייחודיות של פירוש זה?

ספר התניא, למרות היותו ספר יסודי בתורת החסידות, הוא גם ספר שלפעמים קשה ללמוד לעמוד

שלביו "סולם-התפילה"

הרב יחזקאל סופר

אך להתפלל אני זקוק להדרכת רבי... הוי אומר, הבנת
"מהותה של תפילה", תורה היא ולימוד היא צריכה!

...

לא כל תפילה היא "במקום הקרבנות"

כמה סוגי-תפילה המה: ישנה "תפילה ספונטאנית"
הבוקעת מלב נשבר בחדר ההמתנה לטיפול נמרץ, –
ולכן נחשבת תפילה זו ל"מצוות עשה" מדאורייתא,³
בהיותה מהווה הבעת אמונה בסמכות היחידה ש"בלתך
אין להושיע",⁴ אבל תפילה כזו אינה נחשבת ל"עבודה"
אלא "פורקן-רגשי" השואף "מן המיצר" אל ה"מרחב"
כדפירש"י על הפסוק: "היתה לי דמעתי לחם"⁵ וגו'
כמו כן ישנה "תפילה ספונטאנית" אף היא, הבאה
מהתעוררות הנפש האלוקית המתגעגעת בטבעיות אל
אביה שבשמים כבן המתרפק על אביו, אך אין כאן "עידון-
בהמיותה" של הבהמית, הלזאת ייקרא "קרבן"? גם אם
יש בה התלהבות, אמנם "הנה האש והעצים" אך "איה
השה לעולה"?

התפילה שעליה התכוונו חז"ל בדורשם: "איזוהי
עבודה שבלב – זו תפילה", היא התפילה ה"ממוסדת"
שקבעה אנשי כנה"ג כחובה יומיומית בזמנים קבועים
ובנוסח מוכתב, ומטרתה לשמש "תחליף" לקרבנות,
בהיותה תובעת יגיעה ועבודה כפולה:

גוף-התפילה: אמירת הנוסח המוכתב בזמן המוכתב,
מהווה "עבודה" העוקדת את הקרבן בטרם הקרבנות ואילו

3. רמב"ם הל' תפילה פ"א ה"א.
4. מנוסח ה"הושענות".
5. תהילים מב, ד.

נשמת-התפילה: עבודה-פנימית שבלב להלהיב גם את
הנפש הבהמית באהבת השם [בתהליך נפשי ששלבי
מקבילים להקרבת הקרבנות] כמבואר בזוהר חלק ב דף
רא,א:

תא חזי אית פולחנא דקודשא בריך הוא דקיימא
בעובדא, דאיהו פולחנא דקיימא בעובדא דגופא,
ואיהו פולחנא, ואית פולחנא דקודשא בריך הוא
דאיהו פולחנא פנימאה יתיר, דאיהו עיקרא דכלא,
קיימא בההוא פולחנא פנימאה דאיהו עיקרא
דכלא.....

ה"אדם" [נפש האלוקית] מעלה לקרבן את ה"בהמה"
[הנפש הבהמית] ב"אש" ההתלהבות ש"על גבי המזבח"
[פנימיות הלב] דבר הדורש תהליך למידה של ה"תווים"
ש"הלחינו" אנשי כנסת הגדולה עבור "מיתרי-הנשמה"
שלנו.

ואף שחובת "קרבנות" אינה חלה בזמן שאין ביהמ"ק
קיים, אבל א"א לוותר על התקשורת-הנשמית [קרבן]
מל' קורבה] על ידי "בא אל התיבה" להכניס את כל
הנשמה ב"תיבות התפילה" להצלת הנשמה משחיקת
זרמי מבול החומריות וטרדות הקיום המשכיחים נועם
חווית הגעגועים לאביה שבשמים, על כן תקנו אנשי
כנה"ג שכל נשמה תחייג כל בוקר לקב"ה, גם אם אין לה
"צרכים-דחופים", אלא רק מפני ש"אהבתי כי ישמע ה'
את קולי"....

ובהתאם ל"מטרה-רוחנית" זו, נבנה שלד התפילה
הממוסדת כ"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"
ובסולם ארבעה שלבים המעלים את הנפש ברשפי אש
ההתבוננות עד להתבטלותה המוחלטת מתוך כלות הנפש
בשמונה עשרה כעבדא קמיה מריה, וזאת כמובן בתנאי
שזוקפים את הסולם כלפי שמיא, בבחינת "שאו מרום
עיניכם וראו מי ברא אלה", ברם, מי ששוטח את תפילתו
בשטחיות, כסולם המונח על גבי קרקע, גם אם יעבור על
כל שלבי, לא יצליח להתרומם כי הוא זה....

ובסולם ארבעה שלבים

נוסח התפילה שתוקן ע"י אנשי כנה"ג בנוי על מערך
של תכנים, אשר המתבונן בהם כראוי עובר תהליך נפשי
מדורג משלב לשלב כמתואר בכתבי האריז"ל:⁶

דע, כי בכל ד' עולמות אבי"ע, יש ב' בחינות
– הא', הוא ענין חיצינות, שהוא כללות העולמות
בחיצינותם. הב', הוא ענין פנימיות העולמות שהוא
בחי' הנשמות, שהם נפשות בעשיה, ורוחין ביצירה
וכו'.

6. ספר פרי עץ חיים, שער התפלה – פרק א.

...וכנגדן ד' חלקי סדר התפלה, והם – הקרבנות
שהוא מתחלת כל הברכות, עד ברוך שאמר. ואח"כ
הזמירות, שהם מתחלת ב"ש, עד סוף ישתבח.
ואח"כ יוצר, וכל ברכת ק"ש, עד העמידה. ואח"כ
העמידה עצמה, של ח"י ברכות. הרי נתבאר ד'
חלקי בחי' המעשה, וד' חלקי בחי' התפלה עצמה:

השלב הראשון

סדר ה"קרבנות", ולאחריהם "הודו" ו"מזמור שיר
חנוכת הבית" – עד "ברוך שאמר", מקביל לעולם העשיה,
לכן מתואר בו "מעשה הקרבנות", בהגישו את "מהותה
של התפילה" [לא למטרת פורקן רגשתי ואינטרסים
אגואיסטיים – אלא] למטרת "הקרבת הנפש הבהמית"
באש של מעלה, בכך קובעים מראש את הקו שיתווה את
התפילה.

גם ההתבוננות ב"מעשה הקרבנות" כמשל נפשי-
רוחני, מהווה ספר מוסר יעיל להתעוררות המתפלל
[וכפתגם אדמו"ר הזקן] במשנה: "עלה בכבש" – כאשר
מתעלים קמעא (אולי על ידי כבישת היצר) "ופנה לסוכב"
– ומתבוננים קצת בסוכב אותנו בנפלאות היקום, "ובא
לו לקרן דרומית" – נעשה קצת חמימות... "דרומית-
מזרחית" – החמימות מביאה לזריחת הנשמה... "מזרחית-
צפונית" – זריחת הנשמה חודרת גם לחלל השמאלי שבלב
שהוא "צפון" [הרוח השמאלית וגם היצריות-הצפונית
בתת-מודע]... "צפונית-מערבית" – אזי מהפיכת השוכא
לנהורא נעשה "עריבות" ומתיקות למעלה מנחת הרוח
של הקרבנות הנפש הבהמית, ששחיתתה ב"צפון"....
לאחר מכן ממשיכים לתאר ב"הודו" את נפלאות
ייחודה של ההשגחה האלוקית בהיסטוריה עמנו
במאבקי הקיומיים בעולם המעשה, שלמרות ש"ויתהלכו
מגוי אל גוי" בכל זאת "לא הניח לאיש לעושקם" ...
אשרי העם שככה לו... ובמזמור הבא הודאה על ישועתי
האישית: "ארוממך ה' כי דלינתי ולא שמחת אויבי לי".
היינו התבוננות בתמיכה האלוקית בנו ככלל וכפרט, כאן
בעולם העשייה, שלא היינו שורדים בו בלעדי השגחתו.

"הודו" בחינת "הודאה" מהווה הרכנת הראש בפני
העובדות, על אף שאיני חש חוויה רגשית,⁷ ואיני משיג
את ההגיון שמאחוריה, עם כל זה "מודה" אני שהצדק
עם העובדות המעשיות של פלא ההיסטורי המושגח, של
הישרדותנו מול אנושות עויינת בעולם העשייה.

7. ספר המאמרים לאדמו"ר הרי"צ נ"ב תש"ע ע' 156.
8. ע"ד דברי אדמו"ר בתיא פט"ז: "...ויתר על כן צריך לידע כלל גדול
בעבודה לבינונים שגם אם אין די שכלו ורוח בינתו משגת להוליד
אהבת ה' בהתגלות לבו שיהיה לבו בוער כרשפי אש וחפץ בחפיצה
וחשיקה ותשוקה מורגשת בלב לדבקה בו רק האהבה מסותרת
במוחו ותעלומות לבו דהיינו שהלב מבין ברוח חכמה ובינה שבמוחו
גדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא חשיב ממש אשר על כן יאתה לו
יתברך שתכלה אליו נפש כל חי לידבק ולהכלל באורו.

השלב השני

מ"ברוך שאמר" עד "ישתבח" – מקביל לעולם ה"יצירה", בו מתוארים בפרוטרוט נפלאות הטבע, יצירתו של הקב"ה, החל מההתבוננות של "ברוך שאמר והיה העולם" [בדבר הוי"ה] ולא עוד אלא "ברוך אומר ועושה" בלשון הווה, "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", התפעלות הנפש מ"המכסה שמים בעבים... נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו" ... מה"תנינים וכל תהומות, אש וברד שלג וקישור" ... התבוננות במעשה בראשית, עד ל"ואתה מחיה את כולם" אל תיקרי "מחיה" אלא "מהוה", היינו שכל הווייתו של הנברא אינה אלא "דבר ה'" שבלעדו תחדל מציאותו, כשם שהמציאות הקולנועית המוקרנת על המסך, תיעלם מיד עם כיבוי המקרן...

שלב זה בתפילה, מעורר את הרובד ה"רגשי" המתפעל חזותית מפלאי היקום של הקב"ה, [כי לזה לא דרוש כשרון שכלי, שהרי גם ילד או איש פשוט, מתלהב מיפי הטבע, הנקרא "מעשה בראשית", המעיד על יוצרו] ותחום הרגש בנפש מקביל לעולם ה"יצירה" בסדר ההשתלשלות.

השלב השלישי

מ"יצור אור" [וקריאת שמע] עד ל"שמונה עשרה" – מקביל לעולם ה"בריאה", כי בברכות קריאת שמע מתוארת דרגת התלהבותם של המלאכים, האופנים וחיות הקודש של המרכבה, שמקומה בעולם ה"בריאה", התבוננות זו ב"מעשה מרכבה" דורשת העמקה עיונית מופשטת ביחודא עילאה ותתאה, באמצעות הרובד התבוני, ה"בינה" שבנפש, שמקבילה לעולם ה"בריאה" בהשתלשלות.

והתבוננות זו בעבודת "חיות הקדש" "פני שור" וכו' שהם הן "שורש הנפש הבהמית", גורמים להתפעלות עצומה של הבהמית, כמבואר בחסידות⁹, אבל ממנה עולים לשלב ההפלאה של "נשמות ישראל" שלמעלה מהמלאכים והשרפים, באשר "אהבת עולם אהבתנו", ומעלתן על המלאכים היא, שבעוד ביטול השרפים וחיות המרכבה הוא "ביטול היש"¹⁰ (הנובע מהשגתם השכלית הנבדלת, ו"שכל" הוא "יישות" כידוע [אני מבין] והרגש שנוגד מהדעת, הוא בבחינת "יש מי שאוהב", רגש ש"מלהיב" רק את הבהמית מפני שהיא עצמה בחינת "יש" ברם, נשמות ישראל לעומתם, בהיותם "חלק אלוהה ממעל" המושרשות ב"אצילות", הרי גם ביושבים

ב"בריאה" מסוגלות הן גם לחוש בעת "קריאת שמע" את החוויה של "ביטול במציאות", כאשר הן מתבוננות שהי"ה [סובב כל עלמין, האור האין-סופי] ו"אלוקינו" [ממלא כל עלמין, האור המתפרט לפי כלי כל נברא] כולא חד המה, ומתעמקות במושג "אחד", אשר החי"ת [שבעת הרקיעים] והדלי"ת [ארבע רוחות העולם] מתמזגים עם אלופו של עולם, עד שבהסתלק כוח הבורא [ה"אל"ף] מן הרקיעים והארץ, יחזור להיות אין ואפס כמו קודם ששת ימי בראשית ממש!

וכל זה באופן של "שמע" [מל' הבנה והשגה גם בשכל הנפש הבהמית, המקיימת "שאו מרום עיניכם וראו" וזה מביא את המתפלל המתבונן ל"ואהבת... בכל לבבך" בשני יצריך", כלומר, שהנפש האלוהית – לאחר כל ההכנות הללו – הצליחה להעלות את הנפש הבהמית "על מוקדה" ולהלהיבה באש האהבה באמצעות ההתבוננות בנפלאות הטבע [פסוקי דזמרה] ובעבודת המלאכים דיצירה ובריאה [ברכות ק"ש] שזו ה"מצוה להביא מן ההדיוט" – אזי זוכה ל"אש יורדת מן השמים" בחינת "רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה" של "בכל מאודך" – שזוהי בחינת "הארת האצילות שבבריאה", כהקדמה ל"שמונה עשרה" ומתפלל שכזה נקרא בעגה החסידית: "עובד".

השלב הרביעי

תפילת "שמונה עשרה" – המקבילה לעולם ה"אצילות", בה מגיע המתפלל המתבונן ל"ביטול במציאות" כעבדא קמיה מרא, המתבטא בלחישה המזניעה את יישותי, עד שאין לי כלל אינטרסים משלי, מלבד הרצון להיכלל ולהידבק בעצמותו ית', עד שאפילו להגיד את שבחיו של מקום אינני מסוגל, על כן בקשתי "א-דני שפתי תפתח" לדובבני, שאוכל להעזי לבקש את "הצרכים-הגשמיים", מהיבט של אינטרס הבורא¹¹! ודווקא ממרומי ה"ביטול במציאות" מרגישים את נחיצות הכלים התחתוניים כ"תנאי עבודה נאותים" למילוי השליחות "לעשות לו ית' דירה בתחתונים", שהרי באטמוספירה של עולם ה"אצילות" אין לי "צרכים" שלי...

וזהו הפירוש הפנימי של "המתפלל צריך שיזכיר שבחו של מקום תחילה ואח"כ יבקש צרכיו", לא כדי "להחניף" למלך שיענה לאינטרסים שלי, אלא מפני שהזכרת שבחו של מקום מכתובה לי את אופי בקשת הצרכים, "עשה למענך ולא למעננו".

11. ראה לקוטי שיחות ח"ט 291 הסבר רבנו ז"ע שזה היה הויכוח בין עלי הכהן שמרוב קדושתו הקפיד על חנה המשתפכת על "צרכיה הגשמיים" בעומדה בהיכל מול הקדש, שם צריך להיות "ביטול במציאות", בעיניו נחשבה כ"שיכורה" מצרכיה האישיים. וחנה משיבה לו: "ויין ושכר לא שתיתי ואשפוך נפשי לפני ה'", רצוני בורעא חייא וקיימא כדי להקדישו לה!

הסולם ההידראולי של התפילה

ואל יאמר ה"עובד": כיצד אתימר – כאזרח של עולם ה"עשייה" – לטפס לדרגות של "אצילות"?... כי באמת סולם-התפילה כמוהו כסולם הכבאים, יש לו ארבע שליבות המגיעות רק לקומה ראשונה, אבל המערכת ההידראולית מסוגלת להאריכו לעוד ארבע שליבות לקומה שנייה, שלישית או רביעית, לפי הצורך. כך גם מי שהוא רק בדרגת עולם העשייה, עבודתו על כל ארבעת שליבות מתמצית בתחום פירוש המילות הפשוט של מזמורי התפילה, כשפירושים-התוכני על פי הפרשנות-החסידית שנקלט במחשבתו מהנלמד קודם התפילה, הוא שמשודרג משלב לשלב בתפילה, פרשנות אותה הוא "משלב" בתוך ה"שפתי תפתח" שהוא: "מעשה התפילה".

ולכשייתקדם בדרגתו ויגיע לקומת ה"רגש" [יצירה], ייפתח בפניו חלק חדש בסולם, שבו גם כן ארבע שליבות, כאשר בכל שלב "התפעלותו הרגשית" היא הגוברת ומתלהטת, ומשיזכה להגיע לדרגת "התבוננות-עיונית" בתכני המזמורים [בריאה] אזי תשודרג התפעלותו-המושכלת, משלב לשלב, בהתאם לרמת-עיונו, ואילו הצדיק האמיתי שנשמתו בדרגת "אצילות" כבר בתחילת התפילה... פותח שלב הכי-עליון בסולם המגיע ל"קומה הרביעית", כאשר עליותיו בתפילה הם ב"קול דממה דקה", ששליבה אינם ניכרים כלל, לעוברים ושבים שעל גבי הקרקע... כך שבכל דרגה שנמצא ה"עובד" בעבודת התפילה, עומדת בפניו האפשרות להתעלות ממצב של "מוצב ארצה" עד ל"ראשו מגיע השמימה" לפי רמתו האישית וזה לא חלום...

...

אבל זאת בתנאי ש"ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", כדפירש"י: "עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות" ומבאר הרבי שאין הכוונה כפשוטו, שהרי מה יועילו אבנים המקיפות את ראשו, אם נגוס נמר ברגלו?...?

אלא הכוונה להכנה המוכרחה קודם התפילה: "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש" הגורם ל"לבדוד" את מחשבתו מכל "חיות רעות" מחשבות זרות, וכשה"ראש" מוגן, אזי אין למחשבות מהיכן לחדור... ולכן קרוי: "כובד ראש", כי במצב של "קלות-ראש", הרי מוחו כבלון-אוויר נפוח, המשייט בחלל החדר עקב קלילותו, אבל ההתמקדות-המבודדת, הופכת את מחשבתו לכדור-עופרת, היושב לבטח מרוב כובדו ואינו נע ונד בכף הקלע של המחשבות, ושאינן תנודות בסולם-התפילה... אזי הוא "יציב ונכון וקיים וישר".

"והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע שמימה"				
בעולמות	בנפש	בנוסח התפילה	בתכני-התפילה	בחוויית המתפלל
אצילות	חיה	שמונה עשרה	תכלית הבריאה	ביטול במציאות
בריאה	נשמה	ברכות ק"ש וק"ש	מעשה מרכבה ונשמות	התפעלות-מושכלת
יצירה	רוח	פסוקי דזמרה	נפלאות מעשה בראשית	התפעלות-טבעית
עשייה	נפש	קרבנות ו'הודו'	מעשה הקרבנות והודו	הודאה וביטול-היש

הכנה לתפילה

הרב יוסף יצחק אופן

“העין רואה והלב חומד”, ומה יעצור בעדו מלהימשך אחר תאוות העולם? רק כאשר האדם עובד בתחילת היום לגלות את נשמתו האלוקית ואף לעורר אהבת ה' בנפש-הבהמית, אזי יצליח הוא להתגבר על היצר. וזהו תפקידה של התפילה.

מהארץ לשמים

בספרי חסידות מבואר שישנו הבדל כללי בין לימוד התורה לבין עבודת התפילה – לימוד התורה הוא 'מלמעלה למטה' ועבודת התפילה היא 'מלמטה למעלה'. התורה היא חכמתו של הקב"ה, ועל-ידי לימוד התורה האדם 'ממשיך' ו'מביא' את חכמת ה' אל תוכו, וכמו שכתוב "תען לשוני אמרתך". לכן לא משנה מהו מצבו של האדם הלומד – תמיד כאשר יהודי לומד את תורת ה', האור האלוקי של התורה 'נמשך' ומתגלה בו, ו"דברי תורה אינם מקבלים טומאה". מה שאין-כן עבודת התפילה היא 'מלמטה למעלה'. כאן האדם נדרש לצאת ממצבו ולהתעלות לדרגה נעלית יותר. בתפילה האדם צריך לשנות את עצמו ולהתרום.

לכן, מבואר בתורת החסידות שיש סדר שלם בעליית האדם ע"י התפילה מדרגה לדרגה, כיוון שעבודת התפילה היא עליית האדם מלמטה למעלה, לכן בעבודה זו ישנו סדר מסודר, דרגה אחר דרגה, וכל אדם צריך לצעוד בה לפי דרכו.

בסיפור החלום של יעקב אבינו כותבת התורה "וירא והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". אומר על כך הזוהר הק': 'סולם דא צלותא' (סולם – זו התפילה). מכיוון שעניינה של התפילה הוא עליית האדם מלמטה למעלה לכן מקביל הזוהר הק' את עבודת התפילה לסולם בו עולים שלב אחרי שלב.

יתירה מכך: הרבי הרי"צ מצ' מבאר באחד ממאמריו, שהאות ה' שבסוף המילה "ארצה" מדגישה שהסולם נעוץ עמוק בתוך האדמה. משמעות הדבר היא שכל אדם יכול לעסוק בעבודה הרוחנית של התפילה. גם מי ששקוע

עמוק עמוק בענייני ה'ארץ', למטה מטה בתחתית המדרגות, יכול למצוא שם את הסולם ולהתחיל לעלות בו. אפילו אדם שנמצא במצב רוחני שפל ביותר יש לו את האפשרות להתעלות ממצבו באמצעות סולם התפילה.

וראשו של הסולם מגיע השמימה. גם כאן האות ה' בסוף המילה מדגישה, שעל-ידי סולם התפילה אפשר להתעלות בעילוי אחר עילוי עד לדרגות הכי נעלות.

סולם התפילה מורכב מהרבה שליכות. יש את השליכות המרכיבות את התפילה עצמה, ויש שליכות כבר בהכנה לתפילה. בהזדמנות זו נתעכב על מספר נקודות הקשורות לשלבי ההכנה לתפילה.

הבוקר מתחיל כבר בלילה

כאמור, סולם התפילה וההכנות אליה מתחיל בדרגות הגמוכות ביותר. דבר זה מוצא ביטוי גם בעבודת הקרבנות. העבודה הראשונה שנעשתה בבית-המקדש בכל יום הייתה תרומת הדשן, ותחילתה הייתה עוד בלילה. לצורך עבודה זו היו צריכים ללוש מלבושים מיוחדים, כאשר את חלק הדשן הניחו ליד המזבח ואת חלקו האחר הוציאו אל מחוץ למחנה.

וכך גם בעבודת התפילה. השלב הראשון שבה, תרומת הדשן, מתחיל כבר מהלילה שלפני. המשמעות הרוחנית של תרומת הדשן הוא העיסוק בפסולת ובדברים הבלתי-רצויים בחיי האדם. ובזה עצמו יש שני אופני עבודה: בחלק מהדברים הגשמיים התחתונים אפשר לפעול תיקון רוחני ולהעלותם לקדושה, כתוצאה מהביטול שהאדם פועל בנפשו-הבהמית, אבל ישנם דברים נחותים יותר שבשום אופן אי-אפשר להעלותם לקדושה. דברים אלה האדם צריך להוציא החוצה "אל מחוץ למחנה" – היהודי צריך לגרש ולבער עניינים אלה, בכדי שהם לא יבלבלו אותו מעבודתו הרוחנית.

דבר זה נעשה על-ידי עבודה נכונה בקריאת-שמע שעל-המיטה ואח"כ ב"כוכב ראש" שלפני התפילה. כאשר בשעת קריאת-שמע-שעל-המיטה האדם עושה חשבון-צדק בנפשו על כל מה שעבר עליו במשך היום, בודק האם השלים היום את תפקידו ומתמרמר על העניינים הבלתי-רצויים שדבקו בו, אזי על-ידי העבודה של "ויהי ערב" הוא יבוא ל"ויהי בוקר" – מצב של גילוי, ותתגלה בו בחינת "יום אחד" – אחדות הבורא תאיר בו בגלוי.

אמנם אפשר לעשות חשבון-נפש תמיד, אבל הזמן המסוגל לזה הוא בלילה לפני השינה. חסידים היו אומרים, שבכדי שאדם יקום בבוקר ויתגבר כארי, הוא צריך ללכת

קשורה באלוקות, היא חלק אלוקה ממעל; אלא שגילוי דבר זה בא לידי ביטוי בעיקר בשעת התפילה, שעניינה הוא לגלות את הקשר של הנשמה עם האלוקות. מאידך, מצינו שאמרו חז"ל ש"תפילות כנגד קורבנות תיקנים" (תפילת שחרית היא כנגד תמיד של שחר, תפילת מנחה כנגד תמיד של בין הערביים ותפילת ערבית כנגד אברים ופדרים שלא נתעכלו ביום והיו קרבים כל הלילה).

בתורת החסידות מבואר, שבדברי חז"ל ה"נ"ל שהתפילות הן כנגד הקורבנות מבטאים צד נוסף בעבודת התפילה – בדברים אלו נרמזת העבודה של בירור וזיכוך הנפש-הבהמית בשעת התפילה.

כלומר, בתפילה יש שני חלקים: החלק הראשון הוא עבודת ההידבקות של הנשמה האלוקית בשורשה, באלוקות; והחלק השני הוא הזיכוך והבירור שהנפש-האלוקית פועלת בנפש-הבהמית. בתחילה היהודי צריך לגלות את הנפש-האלוקית שבו, ורק אחר-כך, כאשר האלוקות שבו מאירה בגילוי, יכול הוא לקרב ולזכך גם את נפשו-הבהמית, "בכל לבבך" – "בשני צריך".

זהו הפירוש תפילה מלשון "התופל", חיבור וקישור: בתפילה היהודי נדרש לעורר ולגלות את נפשו האלוקית, עד שיהיה לו את הכוח לזכך גם את נפשו-הבהמית ולקשר גם אותה לקב"ה עד שכל מציאותו תהיה מקושרת לאלוקות.

מסיבה זו לתפילה יש ערך וחשיבות מיוחדת בעבודת ה', עד שהיא כביכול ה'נשמה' והחיות של כל התורה והמצוות. התורה שאנו לומדים היא המשכת חכמתו יתברך לעולם הזה, והמצוות שאנו מקיימים הן המשכת רצונו יתברך למטה. והיסוד לכל זה הוא עבודת התפילה. רק אחרי שהיהודי מתקשר עם האלוקות, הוא יוכל למצוא בתורה את 'נותן התורה' ולהרגיש בגלוי שהמצוות הן רצון הבורא. בנוסף, התפילה היא זו שנותנת כוח לאדם להיות סר-מרע כדבעי. האדם הרי רואה עולם ומלואו,

משמעותה הפשוטה של התפילה היא – בקשת צרכי של האדם. לכן יש פוסקים שמצוות התפילה מדאורייתא היא רק אם לאדם חסר משהו, או עליו להתפלל ולבקש מהקב"ה שימלא מחסורו, אולם נוסח התפילה וקביעותה שלוש פעמים ביום הם רק מדרבנן. זהו עניינה של התפילה על-פי פשט, וזהו גם מהותה של תפילת שמונה-עשרה שבעיקרה היא בקשת צרכי האדם.

אמנם מצינו בחז"ל שלתפילה יש משמעות נוספת. התפילה נקראת עבודה שבלב, וכמאמר חז"ל, "איזוהי עבודה שבלב? הוי אומר זו תפילה".

וכאן צריך ביאור: מה הקשר בין בקשת צרכי של האדם לעבודה שבלב? בקשת הצרכים אינה עבודה כה גדולה – כל אדם שחסר לו משהו יכול לפנות ולבקש מהקב"ה שימלא את מחסורו. מהו אפוא עניינה של אותה "עבודה שבלב"?

בנוסף צריך להבין: המשנה אומרת שהתפילה היא אחד משלושת העמודים שעליהם עומד העולם – תורה, עבודה (תפילה) וגמילות-חסדים. ולכאורה, מדוע בקשת צרכי של האדם מהקב"ה היא כה חשובה, עד שעליה עומד העולם!?

שני צדדים לתפילה

בתורת החסידות מבוארת משמעות נוספת לתפילה. המילה תפילה היא מלשון "התופל כלי חרס", שפירושו חיבור. עניינה של התפילה הוא לחבר בין האדם לקב"ה. דבר זה מתקשר היטב לדברי הגמרא ש"תפילות – אבות תיקנים" (אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה ויעקב תיקן תפילת ערבית).

לכל יהודי יש נפש-אלוקית שבאה אליו בירושה מהאבות הקדושים. וכמבואר בתניא ש"האבות הן הן המרכבה", הם היו בטלים לגמרי לאלוקות כמרכבה הבטלה אל הרוכב עליה, ומסיבה זו זכו להמשיך נשמה קדושה לבניהם אחריהם עד עולם. אם-כן נשמתו של כל יהודי

ברכת "זוקף כפופים", שהאדם לא יהיה כמו בהמה, עליה נאמר "רוח הבהמה היורדת למטה" – היא שקועה רק בדברים החומריים; לשם כך על האדם לזקוף את קומתו ולהכיר את הקב"ה, כמו שכתוב "רוח האדם העולה היא למעלה". ובדרך זו יש לפרש את כל המושך ברכות השחר לפי הסדר.

לאחר מכן אומרים את פרשת הקורבנות, ומכיוון שכל העוסק בתורת הקרבנות כאילו הקריב קרבנות אלו, הרי בזה מתקרב האדם יותר לאלקות. קרבן עולה בא לכפר על הרהורים רעים, והרי כשאדם ישן בלילה מתגברות אצלו המחשבות החומריות ובקריאת פרשת התמיד עליו להעביר ולבטל הרהורים אלו.

[ראוי לציין כאן בקצרה אודות שלושת ההכנות לתפילה שאדמו"ר הזקן מבאר בספרו לקוטי-תורה פרשת כי תבוא: א) טבילה במקווה. היות ותפילה היא סולם בו עולה האדם מדרגה לדרגה לכן נושא הטהרה חשוב שם במיוחד. ב) נתינת צדקה. כמאמר חז"ל רבי אליעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי. ג) לימוד פנימיות התורה, וכפי שידובר להלן בנוגע לחשיבות הלימוד וההתבוננות לפני התפילה].

בין 'הודו' ל'מודה אני'

לאחר כל ההכנות הללו, יכול האדם להמשיך לעלות בסולם התפילה. לאחר שקיבל את ה'כלים' מלמעלה, כאשר הקב"ה כבר פקח את עיניו והתיר אותו מכבליו וכו', הוא יכול להתחיל בעבודה של "הודו לה' קראו בשמו". ומה בין ההודאה של "מודה אני" להודאה של "הודו לה'?"

התשובה היא, שאמנם גם בשלב של "הודו" עדיין לא מאיר גילוי אלוקות בנפש בתכלית הגילוי, אבל כבר יש איזושהי השגה בדרגות שלמעלה, וזה ההבדל בין "הודו" ל"מודה אני": הבחינה של "מודה אני" קיימת אצל כל יהודי מצד נקודת היהדות שבנפשו. לכן, אמירת "מודה אני" היא מיד בקומו משנתו, כשעדיין אין אצלו שום התבוננות והשגה אלא רק התבטלות פשוטה, כמו קטן שנולד. לכן אפשר לומר זאת עוד לפני נטילת ידיים, וגם לא מזכירים עדיין שום שם של הקב"ה. זהו שלב שאין בו עדיין תפיסה ממשית בדרגות שלמעלה אלא זו אמונה פשוטה וכללית בלבד.

ואילו באמירת "הודו", ההודאה והביטול כבר חודרים בהבנה והשגה, ברמה מסוימת לפחות. הוא מבין שיש

הודאה פירושה שהאדם מודה לדעת חברו, אבל זה לא קיים באופן גלוי אצלו, זו בחינת 'ביטול היש' בלבד. ואילו ברכה היא שהדבר נקלט אצלו, "ברוך אתה" בלשון נוכח, ומתחילה כאן כבר העבודה של 'ביטול במציאות'. תוכנו של ברכות-השחר גם הוא קשור להפנמת הקשר של היהודי עם הקב"ה. מלבד המשמעות הפשוטה של הברכות, שיהודי מודה לקב"ה על זה שהוא פוקח עיוורים ומתיר אסורים וכן הלאה, ישנו גם הפירוש הרוחני של הברכות.

הברכה הראשונה היא "הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה". בפשטות, ברכה זו היא הודאה לקב"ה על כך שהתרגול מסוגל להבחין בין יום ללילה. אלא שלכאורה אין זה מובן: כל הברכות הבאות לאחר מכן הן הודאה לקב"ה בנוגע לאדם עצמו, לפי סדר עשיית הדברים בקומו משנתו. לדוגמה, "פוקח עיוורים": אדם פוקח את עיניו בבוקר ורואה, ולכן הוא משבח את הקב"ה על שנתן לו את כוח הראייה. וכן כל שאר הברכות על זה הדרך. אבל מה עניינה של ההודאה "הנותן לשכוי בינה"? למה חשוב לאדם שהתרגול מבחין בין יום ללילה, עד כדי כך שעליו לברך ולהודות על זה מיד בבוקר?!

אלא, מבואר בחסידות שלכל דבר בעולם-הזה יש שורש למעלה. העובדה שהתרגול מעיר את האדם בעולם-הזה הגשמי לעבודת הבורא, נובעת מכך שבחצות הלילה המלאך גבריאל מעיר את הנשמות. כתוב שהקב"ה משתעשע עם הנשמות בגן-עדן, וגם שם יש בחינה שנקראת 'שינה'. זוהי עליית הנשמות בעת שהן מתבוננות ושקועות בשפע העליון שקיבלו מלמעלה, והשירה של המלאך גבריאל מעירה אותן שיבוא לקבל שפע חדש. זוהי בחינת התעוררות הנשמות משנתן ומזה משתלשל למטה שהתרגול הגשמי מעיר את האדם משנתו. אם כן, ברכת "הנותן לשכוי בינה" מהווה הודאה על כך שה'תרגול' הרוחני מעורר את נשמותינו, כי בלעדיו היה האדם ישן שנת עולמים... בעצם, אנו מברכים על השורש של התרגול, רק שבהלכה זה מתבטא בכך שהשומע קול תרגול מברך ברכה זאת, כי התרגול הגשמי קורא באותה שעה שהעניין הזה מאיר בשורשו למעלה.

אחר כך אנו מברכים "פוקח עיוורים". יש ראייה כפשוטה, ויש ראייה רוחנית. הכוח הנפשי שמאפשר לאדם לראות את האמת של האלוקות, שעל זה הנשמה מודה לקב"ה.

לאחר מכן מגיעה ברכת "מתיר אסורים", שהנשמה לא תהיה אסורה וכבולה ברשות הגוף. דומה לזה הוא תוכן

'אין' ואפס ממש. זהו השלב הראשון בעבודת ה' של היום: התבטלות כללית הנובעת מצד האמונה בלבד. ביטול זה נקרא 'ביטול היש'. האדם מרגיש עצמו בתור מציאות, אלא שהוא 'מודה' ש'דעת עליון' היא האמת. אבל הודאה זו אינה חדורה בכל מציאותו. אדרבה, בהרגשתו הוא מרגיש בעיקר את המציאות שלו.

מהפסוק "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא" למדו חז"ל שאסור לשאול בשלום הוולת לפני התפילה. "חדלו לכם... כי במה", "אל תקרי במה (ב) פתוחה, מ' סגולה) אלא במה (ב) מ' קמוצות)".

מה משמעות הדברים? לפני התפילה הנשמה האלוקית היא רק "באפו" של האדם. היא עדיין לא חדרה ולא נתגלתה בגופו ואינה מאירה אצלו בגילוי. זאת משום שבליה יש מצב של חושך, העלם והסתר. חושך לא רק בגשמיות, אלא גם ברוחניות. בזמן השינה הנשמה מסתלקת מהגוף ואז מתגברת החומריות על האדם. לכן, מיד לאחר שהוא מתעורר בבוקר עליו ליטול את ידיו כדי להעביר מהם את רוח הטומאה. אבל גם אחר כך הנשמה עדיין לא בהתגלות אצלו, כל עוד לא התפלל. וזהו הפירוש "נשמה באפו" – הנשמה עדיין לא חדרה בגלוי לגוף אלא היא מאירה רק באופן 'מקיף'. במצב זה האדם נחשב ל'במה', הישות עדיין נמצאת אצלו ואין לו התבטלות פנימית לאלוקות.

לכן כל מה שהאדם יכול לעשות בשלב זה הוא רק להודות על האמת – למרות שהוא מרגיש עדיין את ישותו בכל זאת הוא מסכים להודות באמת ואומר "מודה אני לפניך". בכדי שהנשמה האלוקית תורגש בכל חלקי נפשו של האדם, עליו לעבוד עבודתו כדבעי בהכנות לתפילה ובתפילה עצמה.

ברכות-השחר

אחר-כך באמירת ברכות-השחר, הביטול חודר יותר אל תוך מציאותו של האדם. כאשר אומרים "ברוך אתה ה'" הקשר עם האלוקות נעשה יותר גלוי ויותר פנימי. "ברוך" הוא מלשון הברכה והמשכה, שהאור האלוקי יומשך ויבוא לידי גילוי; "אתה" – לשון נוכח – אף הוא מדגיש שמציאות הקב"ה קיימת בגלוי; "הוי" – היה הווה ויהיה כאחד, בחינה שלמעלה מגדר זמן ומקום שלגבה העולם בטל לחלוטין.

וזהו ההבדל בין ההודאה שב'מודה אני' לביטול בברכות-השחר:

לישון כדבעי. אם הולכים לישון כמו כלב, אי אפשר לקום כמו אריה... רק לאחר שעושים תשובה ומתמרמרים על העניינים הבלתי רצויים של היום הקודם עבודת היום החדש תהיה כראוי.

יש "חילוקי דעות"

קריאת-שמע שעל המיטה היא ההכנה הראשונה לעבודת ה' ביום שלמחרת. אמנם ההתחלה של עבודת ה' עצמה מתחילה מיד בקומו של האדם משנתו באמירתו "מודה אני לפניך".

הפירוש הפשוט של "מודה אני" הוא מלשון אמירת תודה, להודות לקב"ה על שהחזיר את הנשמה לגוף. אמנם בתורת החסידות מסבירים שבמילים אלה טמון הסבר עמוק יותר. "מודה" מלשון הודאה על האמת. ועל דרך לשון המשנה "מודים חכמים לרבי מאיר". למרות שבפרט מסוים חכמים חלקו עליו, בכל זאת בפרט אחד הם מסכימים איתו. ועל-דרך זה באמירת "מודה אני" – יהודי 'מודה' ו'מסכים' לדבריו של הקב"ה.

מצד טבע הבריאה יש כביכול "חילוקי דעות" בינינו לבין הקב"ה. ובלשון החסידות: יש 'דעת עליון' ויש 'דעת תחתון'. 'דעת תחתון' היא דעת הנבראים, שלמטה 'יש' ולמעלה 'אין'. אנחנו ה'יש' והמקור שמהווה אותנו הוא ה'אין'.

הסיבה לכך שהכוח האלוקי המהווה אותנו נקרא 'אין' הוא בגלל שמהותו אינה מושגת לנו. את מציאות ה'יש' אנו מרגישים, רואים וממשישים, ודבר שאפשר למשוש בו בידיים – ברור לנו שהוא קיים. ואילו הכוח האלוקי שמהווה אותנו הוא רוחני ומופשט. אנחנו רק יודעים שהוא קיים, אבל אין לנו שום חוש שיכול לתפוס ולהשיג את מהותו. לכן אנו מכנים אותו בשם 'אין' – על שם שאינו מושג. זוהי 'דעת תחתון', דעת הנבראים.

ואילו 'דעת עליון' היא הפוכה לגמרי. 'דעת עליון' היא שהבורא הוא ה'יש' האמיתי, והבריאה כולה היא 'אין' ואפס. "כולא קמיה כלא חשיב".

אם כן, יש כאן שתי דעות הפוכות: דעת הנבראים היא שלמטה 'יש' ולמעלה 'אין', ואילו דעת הבורא היא שלמעלה 'יש' ולמטה 'אין'. ועל כך אנו אומרים: "מודה אני לפניך" – למרות 'חילוקי הדעות', אנחנו מודים שהדעה האמיתית היא דעת הבורא. אנו מודים ש'חילוקי הדעות' היא רק מצד הרגשתנו הטבעית, אבל ודאי שהאמת היא כדעת הבורא שה'יש' האמיתי זה הקב"ה ומלבדו הכול

יוצר אור

וּבְטוּבוֹ מִחֲדָשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית: מִה רַבּוֹ מַעֲשֵׂי ה',
כָּל־מַעֲשֵׂי ה' עֲשִׂיתָ, מְלָאָה הַיָּרְדֵן קִנְיָהּ: הַיַּמֶּלֶךְ הַמְרוּמָם לְבָדּוֹ מֵאֵן,
הַמְשַׁבֵּחַ וְהַמְפַאֵר וְהַמְרַנֵּשׂא מִימּוֹת עוֹלָם: אֵלֵהִי עוֹלָם, בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים רַחֵם עָלֵינוּ, יְהוָה יִצְוֶנוּ עֲזָנוּ, צוּר מִשְׁגָּבֵנוּ, מִגֵּן יִשְׁעֵנוּ מִשְׁגָּב בְּעַד־נוּ:

מגן ומשגב והן הם מקיפים לשלשה בחי' מחשבה דבור ומעשה ונפש רוח ונשמה כנגד ג' בחינות "בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" שמקיפים את נפש רוח ונשמה מכל צד להתכלל באור א"ס ב"ה ממש להיות צורה בצרור החיים את ה' ממש... וזהו ענין לבושי הנשמה בעוה"ב ולבוש זה נעשה ע"י המצות, כי הנה המצות הם גם כן בג' בחינות מחשבה דבור מעשה כי יש מצות התלויות במחשבה לבד ובכנות הלב שאם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא כלל ויש התלויות בדבור כו' והן הם בחי' מקיפין כמאמר אשר קדשנו במצותיו שע"י המצות נמשך בחי' קדש העליון ומובדל.

אדמו"ר הזקן, ליקוטי תורה (פרשת שלח ל,ח,ד)

וּבְטוּבוֹ מִחֲדָשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית – כי כל העולמות והברואים אינן אלא בחי' מעשה ועשיה גשמיות – מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית וחידושם הוא התהוותם מאין ליש רק מהארה בעלמא ואינו דרך התלבשות והשתלשלות עילה ועלול כו' שהרי הוא ית' קדוש ומובדל, והוא:
המלך המרום לבדו מאז פ"י שהוא לבדו ית' הוא מרומם ונעלה מגדר עלמין כמאז קודם בריאת העולם שהיה הוא לבדו בלי שום שינוי ח"ו, והוא:

המתנשא מימות עולם והחיות המתפשט לתוך עלמין הוא רק המלך בלבד שבשביל שהוא מלך כו' כמ"ש מלכותך כל עולמים כו'. ולכן אומרים אח"כ:

ברחמיך הרבים רחם עלינו כי מאחר שהוא ית' המתנשא מימות עולם ואינו בגדר עלמין כלל כי הוא הסובב כל עלמין כו' הרי הרחמנות גדולה מאד על האדם שנתגשם ורחוק מאד מה' בתכלית, ואומרים:

אדון עוזנו הגם שאין אור א"ס ב"ה נתפס ונקלט לתוך הנפש להיות תוכה רצוף אהבה בביטול זה מ"מ הרי הוא אדון עוזנו בחי' אדון זו מלכותו ית' וכמ"ש שום תשים עליך מלך בחינת מקיף ונמשך מזה ג' בחי' מקיפים להנשמה במחשבה דבור ומעשה. וזהו:

צור משגבנו, מגן ישענו, משגב בעדנו כי צור הוא לשון מחסה כמ"ש צור עוזי מחסי וכן

דמיונות שווא, האדם חייב להתבונן לעומק בגדלות ה'. לכן חסידות חב"ד שמה דגש חזק כל כך על לימוד מאמרי חסידות כהכנה לתפילה. הלימוד נותן חומר למחשבה, נושא להתבוננות, בשעת התפילה. בעת לימוד החסידות לומדים באופן מעמיק ונרחב נושא כלשהו בגדולת ה', ובשעת התפילה מתבוננים בוה. והתבוננות זו שבעת התפילה גורמת לאדם התפעלות גדולה בלבד, וכך הוא מתקרב לאלוקות.

ההתבוננות נועדה להביא לידי כך שהדברים שהאדם מבין בשכלו, יהיו מורגשים גם בלבו, שהוא 'יחיה' את הדברים. לדוגמה, כשאדם מתבונן בכך שהקב"ה מהווה את הבריאה בכל רגע באופן של יש מאין, לא מספיק שיידע זאת בשכלו, אלא עליו להשתדל לקבוע במחשבתו שכך הם הדברים בפועל, במוחש.

לכן יש הדגשה יתרה על כוח הדעת בהקשר להתבוננות:

כוח השכל מורכב משלושה חלקים: חכמה, בינה ודעת. חכמה היא הנקודה היסודית של ההמצאה, התחלת כוח השכל וראשית התגלותו. בינה היא הרחבת ההבנה בפרטים, והתפשטות השכל לאורך, רוחב ועומק. ואילו כוח הדעת עניינו הוא התקשרות. שהאדם תוקע את מחשבתו בחוזה בעניין השכלי, עד שנוצרת אצלו גם הרגשה בעניין.

הלימוד קשור לכוח הבינה. לומדים נושא מסוים עד שמבינים היטב את כל פרטיו. אבל כדי שהאדם עצמו יתקרב לנושא הנלמד, הוא צריך להפעיל את כוח הדעת. לנסות לקשר עצמו לעניין. וכמו שכתוב בתנ"א (פרק ג) "יתקע מחשבתו בחוזה ובהתמדה".

וכדי שהאדם יוכל לקשר עצמו לעניין, עליו קודם להבינו היטב בשכלו ואף לדבר בו פעמים רבות. אז יהיה לו קל להתבונן בזה במחשבתו, ולהפנים זאת בשכלו עד שיתחיל להרגיש משהו. וכמו בכל דבר שרוצים להתקשר אליו, שצריכים להתמיד בו, כך גם כשמדובר במושגים אלוקיים, התנאי להצלחת ההתקשרות לאלוקות הוא להתמיד בלימוד ומחשבה בענייני אלוקות עד שההבנה תיקבע בו.

...

אלו הם הנקודות העיקריות בעבודת ההכנה לתפילה. על שלבי סולם התפילה עצמה נעמוד בע"ה במאמר הבא. וראה במאמרו של הרב סופר בגיליון זה. המערכת.

באדיבות מוסף אספקלריא של עיתון כפר חב"ד

הבדל בין "הודו להוי" ל"קראו בשמו". הוא כבר יודע שעניינו של הוי' הוא "היה הווה ויהיה כאחד", אור שלמעלה מגדרי הזמן והמקום, ובדרגה זו לא שייכת השגה אלא רק הודאה, "הודו להוי'", לעומת זאת, "קראו בשמו" מכוון כלפי הארה ממש הוי'. זוהי הארה ממש הוי' שבאה ונמשכת לעולמות החיותם. זהו הפירוש "קראו", לשון המשכה והתגלות.

חשיבותה של ההתבוננות

לאחר "הודו" מתחיל סדר העבודה של התפילה עצמה – פסוקי דזמרה, ברכות קריאת-שמע, ושמונה-עשרה. הצד השווה של כל שלבי התפילה הוא בכך שכולם קשורים להתבוננות ומחשבה בגדולת ה', דבר שתלוי מאוד בהתעמקות בגדולת ה' שקודם התפילה. מן הראוי אם כן לעמוד תחילה על משמעותה וחשיבותה של ההתבוננות כהכנה לתפילה.

יש שיטות רבות ששמות דגש על התלהבות הלב בעבודת התפילה, אבל בחסידות חב"ד שמים את עיקר הדגש בתפילה על ההתבוננות במוח. חשוב להבהיר שלכולי עלמא המטרה העיקרית בעבודת התפילה היא שלאדם תהיה התפעלות המידות, אבל בתורת חב"ד מוסבר שבשביל להגיע להתעוררות אמיתית של המידות נדרשת התבוננות. זו ההכנה היחידה שתעורר התלהבות פנימית-אמיתית. ללא ההתבוננות, התפעלות המידות עלולה להיות בבחינת 'מקיף' שאין לה קיום אמיתי.

בענייני גשמיות אנו רואים שכאשר אדם מבין בשכלו את הטוב שבדבר מסוים, מיד נולדת בלבו המשיכה הנפשית לדבר. ההבנה השכלית מולידה בדרך ממילא רגש הלב, ואין צורך בהתבוננות מעמיקה. זאת משום שהאדם קשור בטבעו לענייני העולם, וכאשר הוא מבין שדבר גשמי טוב בשבילו, מיד הוא מרגיש זאת ונמשך אליו (אלא אם כן יסיח דעתו ממנו מיד. ולכן, כאשר באה לאדם תאוה לדבר איסור, עליו להסיח דעתו מיד).

שונה הדבר בענייני רוחניות. נכון אמנם שלנפש-האלוקית יש אהבה לענייני אלוקות מצד טבעה, אבל הדבר קיים אצלה רק בכוח לא בפועל. העובדה שכל יהודי מוכן למסור את נפשו בפועל על קדושת שמו יתברך, נובעת מנקודת היהדות שמסורתת בלבו באופן של רצון, כוח מקיף שלמעלה מטעם ודעת. אבל כשמדברים על התעוררות של מידות בגלוי, רגש של אהבה ויראה בפועל, לשם כך דרושה בהכרח התבוננות שכלית מעמיקה. כדי שתעורר בלבו תשוקה אמיתית לאלוקות, לא באופן של

וְהָאוֹפָנִים וְחֵירוֹת הַקֹּדֶשׁ פְּרַעַשׁ גְּדוֹל מְהַנְשָׂאִים לְעַמֶּת הַשְּׂרָפִים, לְעַמֶּת מְשֻׁבָּחִים וְאוֹמְרִים: בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ:

יותר לעומקו ופנימיותו של המושכל ההוא ונדבק מאד בהענין עד שמתבטל מכל מציאותו בעריבות ומתיקות השכל ההוא והוא בנחת ומנוחה דוקא בחשאי. אבל זה שידוע שיש כאן איזה שכל עמוק ואינו יודע מהו הרי הוא מרעיש עד אשר ידע הענין ההוא. וכך האופנים הנה מפני העדר השגתם משום זה הוא הרעש שלהם. ומובן מזה איך שהמרכבה דשרפים הוא למעלה הרבה מהמרכבה דחיות ואופנים.

הרבי הרי"ק, ספר המאמרים קונטרסים (ח"א, ד"ה והאר עינינו)

לגרום ביטול בנפש הבהמית

התוכן של ברכת יוצר הוא – ביטול המלאכים שרפים ואופנים וכו', והמכוון בזה הוא, שההתבוננות בעניינים אלו, פועלת גם בנפש הבהמית, שגם היא תהיה בטלה לאלקות.

ועל דרך משל במלך בשר ודם, שגם איש המוני שלהיותו פשוט ביותר אינו שייך שישג גדולת המלך ויתפעל מזה לפי שאין לו שום מושג כלל בגדולת המלך, מכל מקום, כאשר רואה איך ששרים רבים ונכבדים משתחוים ובטלים להמלך, הנה הא גופא שרואה את ביטול השרים כו', הרי זה פועל ביטול גם באיש ההמוני.

ועל דרך זה גם בנפש הבהמית, שהגם שמצד עצמו אין לו מושג באלקות כלל, מכל מקום, על ידי שמתבונן ומשיג את ביטול המלאכים, הרי זה פועל גם עליו.

ולבד זאת, הרי יודע ששרש הנפש הבהמית הוא משמרי האופנים, ולכן כשמשיג איך ששרשו בטל, הרי זה פועל ביטול גם בו, ואדרבה, ידיעה זו שהמלאכים הם שרש נפש הבהמית, פועלת חיזוק יותר בהביטול דנפש הבהמית.

הרבי ז"ע (תורת מנחם חלק ל"א ע' 61)

הנה כתיב "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" שהחיות הקדש הן בבחינת רצוא להכלל באור אין סוף ברוך הוא. ולהיות הרצון העליון הוא בבחינת השוב וכמ"ש "לא תהו בראה ולשבת יצרה" על כן הן בבחינת שוב. אמנם ע"י הרצוא שלהם הרי הם מעלים ומגביהים את הכסא למדריגה גבוה יותר, דזהו כללות ענין המרכבה שמגביה למעלה ומדריגה גבוה. ויש בזה כמה בחינות ומדריגות וכדאיאתא בכתבי האריז"ל שיש כרוב, חיות ואופנים. כרובים ושרפים בעולם הבריאה, חיות ביצירה, ואופנים בעשיה.

דהמרכבה דעולם הבריאה היא למעלה הרבה יותר מהמרכבה דעולם היצירה ולכן משלו רז"ל את ישעיה ויחזקאל לבן כרך ובן כפר שראו את המלך שישעיה הוא כבן כרך שראה את המלך, שהבן כרך הוא שמורגל בראיית המלך והגם שמתפעל במאוד מגדולת המלך והדרת גאונו, אמנם עם זה הרי בראייתו הוא משים לבו גם על עניינים פנימיים כי להיותו בן כרך הוא יודע גם מענייני הנהגת המלוכה ומתענג על זה בתענוג גדול כי הוא יש לו הבנה בזה ופועל בו ביטול פנימי. משא"כ בן כפר כשרואה את המלך שאינו מורגל בראיית פני המלך ואינו יודע ומשיג עניני המלוכה הרי הוא מתפעל מחיצוניות העניינים והביטול הוא ג"כ ביטול חיצוני.

והדוגמא מזה למעלה הוא בשרפים שהם בעולם הבריאה ד"אימא עילאה מקננא בכורסיא" שהוא עולם ההשגה והשרפים שהם בעולם הבריאה, הרי הם משיגים דאוא"ס הוא קדוש ומובדל ואיך דכולא קמיה כלא חשיב והרי הם בבחינת ביטול פנימי ממש דעל שם זה נקראים שרפים שמתבטלים בנועם השגתם זו. אבל האופנים אינם משיגים רק שיודעים שיש מה שלמעלה מהשגתם אבל אינם משיגים מהו, על כן הביטול שלהם הוא ביטול חיצוני בלבד וזהו ג"כ סיבת הרעש שלהם, דלכאורה מאחר שאינם משיגים מפני מה הם מרעישים כל כך אך באמת היא הנותנת, דלפי שאינם משיגים לכך הם מרעישים, ועל דרך משל מי שהוא משיג שכל עמוק ביותר אם משיגו בטוב אינו מרעיש כלל, כי אם הוא נכנס

ישתבח שמך לעד מלפנינו יוצר משרתים, וְאֲשֶׁר מְשַׁרְתֵּי כְּלֵם עוֹמְדִים פְּרוּם עוֹלָם... וְכֵלָם פּוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם בְּקִדְשָׁהּ וּבְטָהָרָה, בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה, וּמְבַרְכִים וּמְשַׁבְּחִים, וּמְפַאֲרִים וּמְעֲרִיצִים, וּמְקַדְּשִׁים וּמְמַלְכִים... עוֹנִים בְּאִימָה וְאוֹמְרִים בְּיִרְאָה: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: וְהָאוֹפָנִים וְחֵירוֹת הַקֹּדֶשׁ פְּרַעַשׁ גְּדוֹל מְהַנְשָׂאִים לְעַמֶּת הַשְּׂרָפִים, לְעַמֶּת מְשֻׁבָּחִים וְאוֹמְרִים: בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ:

הגוף משא"כ בו ית' אני ה' לא שניתי כתיב ואתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא כו' אלא שכל העולמות מקבלים חיותם ושפעם וקיומם מבחי' מלכותו בלבד שהוא בחי' התפשטות והארה ממנו ולחוץ... וזהו בורא קדושים, ישתבח שמך לעד מלכנו פי' שכל השבח וההילול מחמת איזה השגה אינו אלא בחי' שמך ששמו נקרא על הנבראים והוא בבחי' לעד שאינו מתלבש ומתגלה בהם אלא עומדים בריחוק מקום וכדכתיב "כי הוא צוה ונבראו ויעמידם לעד לעולם" ופי' צוה ונבראו כאלו הם מעצמם נבראו ממילא מאין ליש ע"י צוויו שאין חיותו ית' המחיה ומהוה אותם מאין ליש מתפשט ומתלבש בתוכם בבחי' גילוי כי מ"ש וברוח פיו כל צבאם לא שיהיה כח הפועל מתלבש ממש בנפעל אלא שהוא כח השופע עליהם בלבד... ואותה אנו מבקשים שישתבח דהיינו להיות בבחי' זו שבח ותוספת בתוקף אור וגילוי אבל הקב"ה בעצמו ובכבודו הוא קדוש ומובדל.. והנה המלאכים מחמת גודל עוצם השגתם ששפען וחיותן נמשך מבחי' שמו לבד שהוא קדוש ומובדל לכן הם בבחי' רצוא ושוב, רצוא ברשפי אש שלהבת מתלהטת להכלל באורו ית', ושוב ביראה שמחמת היראה הם חוזרים ונרתעים לאחוריהם כענין שנאמר וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו שיבורך ויומשך למטה ג"כ בבחי' גילוי כמו שהוא למעלה ומזה יתבונן המושכל להיות ג"כ בבחי' רצוא ושוב באהבה וחשיקה וחפיצה להיות נמשך אחר שרשו להתכלל באור ה' שהוא קדוש ומובדל כו' ושוב ביראה להיות מקבל עול מלכות שמים למטה כמ"ש שום תשים עליך מלך וכמארו"ל אם רץ לבך שוב לאחד שיעשה מכוון לשבתו ולהיות ה' אחד שורה למטה כמו למעלה.

אדמו"ר הזקן, ליקוטי תורה (פרשת תצא לד,ד)

כדי שתרד ותמשך בחינת אש שלמעלה מצוה להביא מן ההדיוט ע"י אתערותא דלתתא, והיינו ע"י התבוננות במקור חוצבה ושרשה במרכבה העליונה שממנה נלקח הכח המתאוה שבנפשו הבהמית כנ"ל. איך שהם בטלים בבחי' מרכבה וכסא לגבי דמות אדם שעל הכסא וזעים וחלים מחיל כסא ומתלהבים ומתלהטים בלהבת ושהבת רשפי אש ליבטל ולהכלל באור ה' השופע עליהם. וממילא יאיר אור האהבה גם על כח המתאוה שבנפשו הבהמית שנלקח משם לעורר לבו להיות נעתק מתענוגים גשמיים אשר נשקע בהם ולהיות נמשך אחר שרשו להבטל ולהכלל באור ה'.

ולכן תקנו אנשי כנסת הגדולה ברכות ק"ש שתיים לפניה ברכת יוצר אור ששם נאמר ונשנה באריכות סדר המלאכים ושרפים וחיות איך שהם בטלים לאורו ית' ויוצר משרתים ואשר משרתיו כו'.

יוצר משרתים שכמה אלף ורבו רבבות נבראים בכל יום ומחמת תוקף אהבתם כאש בוערת כלים ושרפים וחוזרים ומתחדשים ואשר משרתיו מששת ימי בראשית כמה אלף ורבו רבבות בגדוד א' ולגדודיו אין מספר כדכתיב "היש מספר לגדודיו" כדמשני בגמרא

וכולם מעריצים ומקדישים כו' מחמת השגתם שיודעים ומשיגים שחיותם וקיומם הנמשך להם מאתו ית' הוא מבחינת שמו לבד כמו על דרך משל שמו של אדם שאינו עצם מעצמותו כלל אלא איזה בחינת הארה והתפשטות ממנו כדי שיוכל זולתו לקרוא לו בשמו ונקרא אור א"ס ב"ה כלומר הארה ממנו בלבד...

ואומרים קדוש כלומר שהוא מובדל מהם ואינו מתלבש בהם בבחי' גילוי כי הנה כתיב מלכותך כל עולמים שכל חיות המתפשט מאור א"ס ב"ה להחיות כל הנבראים להיות ממלא כל עלמין אינו כדרך הנשמה המחיה וממלא כל הגוף שהיא מתלבשת בתוכו והיא מתפעלת ממקרי

גביאני המלך חדריו

סדרת שיעורים

במאמרים העמוקים והמעוררים מאדמו"ר האמצעי

בספר

סידור עם דא"ח

על ידי

הגאון החסיד

הרב חיים שלום דייטש

ימי שלישי 19:00

צ'שכני אחרין נרוצה

סדרת שיעורים

במאמרים שובי נפש מאדמו"ר הזקן

ליקוטי תורה על

שיר השירים

על ידי

הגאון החסיד הרב יחזקאל סופר

ימי חמישי 22:30

אין ערוך לך ואין זולתך, ואפס בקלתך, ומי דומה לך. אין ערוך לך וה' אלהינו בעולם הזה, ואין זולתך מלפנינו לחיי העולם הבא, ואפס בקלתך גואלינו לימורת המשיח, ואין דומה לך מושיענו לרעהיית המתים:

במקום אחר לענין נבראים דעלמא דאתכסייא שזוהו כמשל דגים שבים שמובלעים במי הים ואז הם חיים וקיימים ואם יפרדו ממקורן הוא המים הרי הם מתים וא"כ כל חיותם מה שהם במציאות דבר הוא כשמובלעים ודבוקים במקורן (כו'), וזהו אפס בלתך יש לומר דקאי על בחינת האור שאינו שום מציאות בפני עצמו ומציאותו הוא כשדבוק ובטל במקורו כו'. וכמבואר במקום אחר דאור וכלי הם בחי' טובב כל עלמין וממלא כל עלמין, ולעתיד לבא בימות המשיח יאיר בחי' טובב כל עלמין, וזהו אפס בלתך גואלינו לימות המשיח.

ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים יש לומר ואין דומה לך הוא בחינת עצמיות האין סוף שלמעלה מבחינת גילוי לגמרי הוא בחי' העצם ממש, דבחינת האור הוא רק גילוי העצם (שאינו בו מבחינת העצם כו'), ואף שהוא מעין המאור מכל מקום הרי הוא בבחינת גילוי, והיינו שנצטייר באיזה ציור על כל פנים (מפני שהוא רק הארה כו'), ומבואר במ"א דכל ציור הוא גבול ויש ונקרא חיצוניות (כו'), משא"כ העצם לא נצטייר בשום ציור כלל מפני שאינו בבחינת גילוי כלל ואי אפשר להיות בדמיון כזה בשום מדרגה שהרי הוא התפשטות וגילוי איזה גילוי שיהיה כו', ואינן בבחינת העצם ממש... יש ג' בחינות ומדרגות בחינת טובב כל עלמין וממלא כל עלמין ועצמיות שלמעלה מבחינת טובב כל עלמין וממלא כל עלמין. דגם טובב כל עלמין הרי הוא בחינת גילוי אור ולכן נקרא טובב כל עלמין שיש לו שייכות לעולם, משא"כ בחינת עצמיות אינו שייך לעלמין כלל שאינו בגדר גילוי כלל דטובב כל עלמין גם כן... והנה יחינו מיומיים זהו ב' מדרגות טובב כל עלמין וממלא כל עלמין, וביום השלישי הוא בחינת תחיית המתים אז יקימנו ונחיה לפניו ממש בחינת עצמית אור אין סוף שלמעלה מסובב כל עלמין... ואין דומה לך בחי' העצמות ממש הוא מושיענו לתחיית המתים במהרה בימינו אמן.

הרבי הרש"ב, ספר המאמרים תרנ"ב (שמחת תורה)

פועל באבן דבר חידוש היפוך טבעו ולזאת כל זמן שמקיפו כח הזורק שפעל בו ההתחדשות הפעולה קיימת וכשנכלה הכח הפועל מתבטלת הפעולה וחוזר לטבעו הראשונה. כמו כן יובן בענין התהוות היש מאחר שהוא התחדשות בהכרח שיהי' מקורו בו תמיד לצורך קיומו כו', וזהו מ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים, וכמו"כ בשארי הנברא' צ"ל בהם הכח האלקי תמיד. ומאחר שכן הרי עיקר מציאות הנברא הוא הכח האלקי המהווה אותו ומבלעדו אין שום מציאות.

וזהו ואין זולתך מלכנו לחיי העוה"ב, דבגן עדן שם נרגש איך שאין זולתך מלכנו כלל, שהעיקר הוא האין האלקי והיש בטל ויותר מזה שהיש בטל במציאות ממש ואינו דבר בפני עצמו כלל, והיינו בחינת אור מלכות דאצילות שמאיר בגן עדן, שהביטול דאצילות הוא שאינו נרגש היש כלל רק מיוחד בתכלית היחוד, וזהו ואין זולתך כו'..

אפס בלתך גואלינו לימות המשיח

יש לומר דההפרש בין ואין זולתך לאפס בלתך הוא ההפרש בין ביטול הכלים לביטול האור, דאפס הוא ביטול יותר, דאין זולתך הוא מורה שיש מציאות אלא שטל כו', ואפס הוא שאין מציאות זולת כלל. והענין דהנה אף בחינת כלים דאצילות שהן אלקות, מכל מקום באצילות גופא נקראים בריאה יש מאין שהן בחינת יש הנאצל אלא שבטלים ומיוחדים באלקות כו'.. אמנם בחינת האור הוא אצילות שבאצילות שהוא מעין המאור ממש ודבוק במקורו תמיד .. ואימתי נמצא האור כשהעצם המאור נמצא. וכמו אור וזיו השמש הנה כשמאיר עצם השמש אז נמשך ממנו האור וכשיסתיר איזה דבר על גוף השמש לא יאיר אורו כו'.. וענין הדביקות ידוע שהוא ענין הביטול ודבוק תמיד במקורו ואז הוא במציאות, ונמצא מהו מציאותו הוא הביטול מה שאינו במציאות בפ"ע כלל (ע"ד המבואר

יש לומר דחשיב סדר ומדרגות בעולמות: עולם הזה ועולם הבא והיינו גן-עדן, וימות המשיח ותחיית המתים. וחשיב פרטי מדרגות בשבח אור-אין-סוף מה שניכר בכל עולם ועולם לפי מה שהוא, ואומר:

אין ערוך לך ה' אלוקינו בעולם הזה

דבעולם הזה מובן ומורגש איך שאין ערוך לך. דהנה ידוע דבריאת יש מאין אי אפשר להיות בדרך עילה ועלול דעילה ועלול הוא שהעלול יש לו ערך להעילה וכמו שכל ומדות ומחשבה דיבור ומעשה.. משא"כ מציאות היש הגשמי מהרוחני אינו בסדר והדרגה דאם כן לא הי' גשמי כ"א רוחני, ומה שנעשה גשמי אינו בערך לגבי מקורו כלל .. ונמצא בעוה"ז מה שנעשה מציאות יש גשמי ניכר איך שאין ערוך הנברא לגבי האלקות, כי בסדר והדרגה בערך לא הי' מציאות יש כלל ומובן בשכל מאחר שנעשה מציאות יש הרי אינו בערך האלקות כלל כו'.

ומזה נבין גם למעלה בעולמות עליונים עד שגם בחי' החכמה דאצילות שאין ערוך כלל לגבי עצמות אור אין סוף ..

ואין זולתך מלכנו לחיי העוה"ב

הנה ידוע דאף שהיש נראה למציאות דבר נפרד בפני עצמו כו' אמנם האמת אינו כן אלא שבאמת היש בטל לאלקות ורק נראה ליש.. דהנה מציאות היש שנתהווה מאין הרי הוא התהוות חדשה שלא הי' במקורו כי המקור הוא רוחני ואין שם מציאות יש כלל וא"כ מה שנתהווה יש הרי הוא התחדשות (ולכן אין ערוך כלל כו' כנ"ל) ומאחר שהוא התחדשות הרי בהכרח שהמקור המהווה אותו יהי' בו תמיד ואם יסתלק ממנו יהי' אין ואפס ויתבטל מציאותו. והמשל בזה הוא כמו אבן כאשר זורקין מלמעלה למטה, שהוא בטבעו הרי הוא יורד למטה מעצמו ואף בלא כח הזורק, משא"כ כשזורקין אותו מלמטה למעלה שהוא היפוך טבעו הרי הוא מיד יפול למטה, והוא מפני שהזורק

חסידות מבוארת - תניא תבין, זה שווה לנפש שלך

פר התניא הקדוש הוא ספר יסוד, המתווה לכל יהודי מבקש ה' את הדרך הראויה בעבודת ה' ומנחה כיצד לנצל היצר ולרומם את הנפש הא-לוקית.

דורת הספרים החדשה מבית היוצר של מערכת "חסידות מבוארת" היא בשורה גדולה למבקשי ה'. הסדרה היא יצירה תורנית מפוארת שנערכת ע"י צוות תלמידי חכמים מופלגים מארץ הקודש ומהעולם ומגישה ללומדים את ספר התניא עם ביאור ברור וקולח, בשפה שווה לכל נפש ועם מדורים מיוחדים למעיינים ומעמיקים.

סדרה החדשה תפתח בפניך שער חדש ורחב, להבנת יסודות תורת הבעל שם טוב. כל כרך בסדרה מקיף סוגיה שלמה לעצמה בתורת החסידות ובעבודתה.